

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

С. 2

**22 чэрвеня — Дзень усенароднай
памяці ахвяр
Вялікай Айчыннай вайны**

Фота Юрыя ІВАНОВА

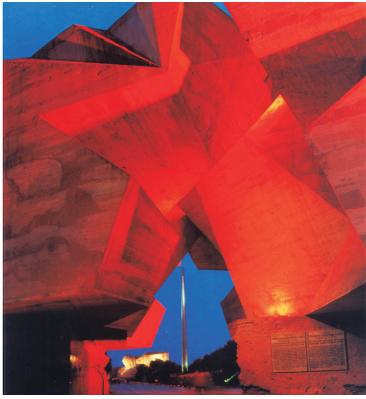
"А НАД БРЭСТАМ ЦІШЫНЯ ТАКАЯ..."

Да 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Брэст: 22 чэрвеня роўна ў 4 гадзіны...

22 чэрвеня ўпраўленні культуры аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама ладзяць у рэгіёнах рэспублікі мерапрыемствы, прысвечаныя Дню ўсенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны. Але галоўная па значнасці і маштабнасці дзея ва ўгодкі пачатку апошняй вайны адбудзецца, натуральна, у Брэсце. Менавіта тут, ля сівых сцен Брэсцкай крэпасці, фашысцкая наваля сутыкнулася з мужным супраціўленнем абаронцаў цытадэлі...

Як паведаміла “К” галоўны спецыяліст аддзела ідэалагічнай работы Брэсцкага гарвыканкама Кацярына Канановіч, мерапрыемствы з нагоды Дня ўсенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай

Найважнейшыя будучы праведзены, як і штогод, у Мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой”.

На досвітку 22 чэрвеня, у 3.30, людзі пачнуць збірацца ля галоўнага ўвахода ў Мемарыяльны комплекс. У 3.40 пачнецца шэсце праз “Зорку” па факельнай дарожцы да Плошчы цырыманіялаў. Як і заўжды, у шэсці прымуць удзел тысячы спадкаемцаў тых, хто выратаваў нашу зямлю ад фашысцкай чумы. Чакаецца, што сёлета толькі з Масквы прыедзе ў Брэст дэлегацыя з 700 чалавек.

Роўна ў 4 гадзіны будзе распачаты ўрачысты мітынг. Перад прысутнымі выступіць старшыня Брэсцкага аблвыканкама Канстанцін Сумар. У 4.45 да Вечнага агню будучы ускладзены кветкі.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ
Фота Юрыя ІВАНОВА

У галоўнай ролі — крэпасць

Здымкі беларуска-расійскай стужкі “Брэсцкая крэпасць” павінны распачацца 1 ліпеня на месцы рэальных баявых дзеянняў. Аб гэтым паведаміла кіраўніцтва РУП “Беларусьфільм”. Па словах намесніка генеральнага дырэктара кінастудыі Аляксандра Цялушкі, праект стане самым важным і буйным для беларускіх кінавытворцаў на бліжэйшы год.

Фільм “Брэсцкая крэпасць” стане першым, створаным па замове Тэлерадыёвешчальнай арганізацыі Саюзнай дзяржавы. Таксама ўдзел у здымках прыме расійская кампанія “Цэнтрал

Партнершып”. Прэм’ера карціны плануецца ўжо меней чым праз год і будзе прымеркавана да 65-годдзя Вялікай Перамогі. У якасці рэжысёра-пастаноўшчыка абраны вядомы расійскі рэжысёр Аляксандр Котт, які мае вопыт працы як над тэлевізійным кіно, так і над кіно для вялікага экрана і стужкі якога адзначаны прызамі шматлікіх фестываляў. Сцэнарый карціны напісаў інтэрнацыянальны аўтарскі калектыў на чале з вядомым беларускім драматургам Аляксеем Дударавым.

Па словах прадстаўніка “Беларусьфільма”, здымачны перыяд запланаваны на ліпень — верасень, а ў кастрычніку праца перамесціцца ў

павільёны нацыянальнай кінастудыі. Працаваць над фільмам будучы па 70 спецыялістаў як з беларускага, так і з расійскага боку. Першая група маскоўскіх кінематаграфістаў з 25 чалавек ужо прыехала ў Брэст і працуе над стварэннем дэкарацый. У гэтай рабоце бяруць удзел і ваеннаслужачыя Беларускай Арміі.

Дарэчы, па творчай задуме, на тэрыторыі крэпасці, якая была пабудавана яшчэ ў XIX стагоддзі, спецыяльна для здымак будзе адноўлены будынак колішняга клуба. Паралельна з падрыхтоўкай пляцоўкі ідзе падбор выканаўцаў на галоўныя ролі. Іх імёны стваральнікі фільма абяцваюць назваць бліжэй да пачатку работы. Аднак вядома, што акцёрскі склад стане таксама, як і здымачная група, міжнародным.

Антон СІДАРЭНКА

Саракагоддзі мемарыялаў

5 ліпеня 1969-га, да 25-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, былі адкрыты два знакавыя не толькі для Міншчыны, але і для ўсёй Беларусі мемарыяльныя аб’екты — “Хатынь” і Курган славы.

Як адзначыў намеснік дырэктара Мемарыяльнага комплексу “Хатынь” Андрэй Дашукевіч, дзяржава, нягледзячы на не надта спрыяльныя эканамічныя ўмовы, ніколі не

забылаецца на фінансаванне двух згаданых аб’ектаў. На самім Кургане славы, які знаходзіцца ў падпарадкаванні дырэкцыі “Хатыні”, і вакол яго ўладкавана на сёння газонапалівальная сістэма. Зроблена добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі. 3 ліпеня, у Дзень Незалежнасці Беларусі, тут пройдзе буйныя мерапрыемствы з нагоды 65-годдзя вызвалення краіны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У Мемарыяльным комплексе “Хатынь” завершана рэканструкцыя электрасеткі. Рыхтуецца праектна-каштаравадая дакументацыя на замену водаправода і каналізацыі. Работы плануецца распачаць у самы бліжэйшы час. У адміністрацыйным будынку з’явіліся новыя камп’ютэрная і артэхніка, мэбля.

Наведвальнікі Мемарыяльнага комплексу могуць набыць тут друкаваныя выданні, у прыватнасці, зборнік дакументаў “Хатынь. Трагедыя і памяць”, а таксама сувенірную прадукцыю, выпушчаную, у тым ліку, і з нагоды 40-годдзя “Хатыні” і Кургана славы.

Выявіць імёны

Да Дня ўсенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны была прымеркавана прэс-канферэнцыя начальніка ўпраўлення па ўшанаванні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр войнаў Узброеных Сіл Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, палкоўніка Віктара Шумскага, які паведаміў пра вынікі дзейнасці за апошні год 52-га пошукавага батальёна.

Апрача гэтага, Віктар Шумскі вылучыў некалькі аспектаў, звязаных з міжнародным супрацоўніцтвам. Летаць айчынныя спецыялісты распа-

чалі актыўнае супрацоўніцтва з польскімі калегамі. Дзякуючы гэтаму на тэрыторыі Драгічынскага і Кобрынскага раёнаў былі выяўлены і перапахаваны рэшткі 59 польскіх грамадзян, якія загінулі ў 1939 годзе. У лістападзе ж мінулага года на Беласточчыне былі выяўлены месцы пахаванняў 16 савецкіх воінаў. Іх рэшткі перапахавваюць у Гайнаўцы. Працягваецца супрацоўніцтва з расійскімі, французскімі і нямецкімі калегамі, у тым ліку з валанцёрскімі арганізацыямі, якія ўдзельнічаюць у доглядзе за воінскімі пахаваннямі розных армій.

У бліжэйшых планах Міністэрства абароны сумесна з Нацыянальным архівам — стварыць банк даных па партызанскім руху з мэтай выяўлення імён загінулых. Апрача таго, плануецца выданне Кнігі Памяці воінаў-пагранічнікаў.

Пад час прэс-канферэнцыі Віктар Шумскі не абышоў увагай і збадзённую праблему чарнакапальніцтва, наступствы якой пераходзяць у пошукавым работам. Сёння, па яго словах, актыўна працоўваюцца і абмяркоўваюцца прапановы ў заканадаўства, згодна з якімі будзе ўзмоцнена пакаранне за незаконнае ўскрыццё магіл, а таксама продаж і набыццё дзяржаўных узнагарод.

К.А.

“65!”: марафон і стужка

Адразу дзве акцыі рэалізуе напярэдадні 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі.

15 чэрвеня на плошчы Перамогі беларускай сталіцы стартваў маладзёжны марафон “65!”. Да 22 чэрвеня ўдзельнікі пранясуць эстафету “Агну Памяці”, што запалены ад Вечнага агню ў Мінску, па месцах баявой славы Вялікай Айчыннай вайны, ускладуць вянкi да помнікаў і мемарыялаў, наладзяць канцэрты і флэш-акцыі “Дзякуй за жыццё!”, “Палявая пошта”, “Памятаем...”. Пачаўся марафон з перадачы яго ўдзельнікам 12-метрага Палатна Перамогі горада-героя Мінска, да якога далучацца аналагічныя палотны з абласцей. Дарэчы, захоўваюцца гэтая рэліквія

Памяці будзе ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

У суправаджэнні байкераў калона марафонцаў выйшла на цюнінганаваных аўтамабілях у Рагачоў. Далей маршрут пралёг дарогамі герояў праз Мемарыяльны комплекс “Буйніцкае поле”, Полацк, населеныя пункты Гродзеншчыны, Мемарыяльны-комплекс “Брэсцкая крэпасць-герой”. Завершыцца акцыя на Кургане славы пад Мінскам 22 чэрвеня.

У складзе ўдзельнікаў марафона — ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, актывісты БРСМ, спартсмены, моладзь органаў унутраных спраў, унутраных войскаў, аддзелаў па надзвычайным сітуацыям, органаў памежнай службы. Культурны складнік гэтай акцыі забяспечваюць

удзельнікі конкурсу “Новыя галасы Беларусі”, артысты беларускай эстрады.

Яшчэ адна патрыятычная акцыя БРСМ, што рэалізуецца з 1 па 3 ліпеня, — “Я памятаю! Я ганаруся”. Пад час яе будучы здзейснены шматлікія флэш-мобы, шэсці, радыёпраекты, конкурсы, семінары, тэатральныя пастаноўкі, канцэрты. Усім грамадзянам Беларусі прапануецца далучыцца да акцыі праз стужачку колераў Дзяржаўнага сцяга, якую можна замацаваць на адзенні, аксесуарах, антэне аўтамабіля як сімвал гонару за нашу краіну.

“Усё пачалося цудоўна!..”

Гэтыя словы з задавальненнем скажаў прэзідэнт — генеральны дырэктар Нацыянальнага музея Францыі — Луўра спадар Анры Луарэт на другі дзень прабывання ў беларускай сталіцы.

17 чэрвеня ён прыляцеў з Парыжа сумесна з калегамі: сваім саветнікам Бенуа дэ Сент Шамасам і захавальнікам аддзела візантыйскай і славянскай культуры музея Жаннікам Дюранам.

Мэта візіту — азнаямленне з нашай краінай, яе культурай, яе “цывілізацыяй”.

У праграме трохдзённага прабывання дэлегацыі — знаёмства з Мінскам, наведванне Мірскага замка і Нясвіжскага палацава-паркавага комплексу, мемарыяла ў памяць падзей 1812 года каля пераправы войскаў Напалеона цераз Бярэзіну ў в. Студзёнка; Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Дома міласэрнасці, сустрэча з міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Паўлам Латушкам, міністрам замежных спраў Сяргеем Мартынавым.

У першы ж дзень візіт пачаўся з прагулкі па вячэрнім Мінску, які прывёў гасцей у захапленне. Наступнай раніцай, 18 чэрвеня, дэлегацыя ў суправаджэнні дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Уладзіміра Пракапцова і намесніка міністра культуры Беларусі Уладзіміра Грыдзюшкі наведвала наш Мастацкі музей. Госці з вялікім інтарэсам пазнаёміліся з калекцыямі рускага, заходнееўрапейскага, старажытнабеларускага і сучаснага мастацтва. Асабліваю ўвагу ў “захавальніку” Луўра выклікалі “радзівілаўскія” партрэты, слупкія паясы, мастацкае шкло завода “Нёман”, жывапіс рускіх і беларускіх мастакоў, у прыватнасці, А.Багалюбава, В.Пукірава, Я.Драздовіча, Ю.Пэна, І.Хруцкага, В.Сумарава, В.Грамыкі, М.Савіцкага, Л.Шчамялёва і інш.

Вось што, адказваючы на пытанні журналістаў (пытанні, у асноўным, задаваў наш карэспандэнт), раскажаў Анры Луарэт. Луўр, які быў заснаваны ў 1793 годзе — на піку Французскай рэвалюцыі, — сёння з’яўляецца, па сутнасці, галоўнай універсальнай скарбніцай сусветнага выяўленчага мастацтва — і па якасці твораў, і па іх колькасці. Толькі экспазіцыйная плошча музея займае больш за 70 тысяч квадратных метраў (для параўнання — экспазіцыйная плошча НММ РБ займае каля 7 тысяч квадратных метраў). А ўсяго экспанатаў, пачынаючы са старажытных часоў і да сярэдзіны XIX ст., у Луўры налічваецца некалькі соцень тысяч. Толькі адных гравюр — звыш 160 тысяч аркушаў! Прычым

У час наведвання Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Злева направа: Жаннік Дюран, Анры Луарэт, Бенуа дэ Сент Шамас.

прамкаў для пашырэння і паглыблення нашых культурных сувязей.

Ініцыятарам важнага візіту, скажаў спадар Луарэт, з’явілася Пасольства Рэспублікі Беларусь у Францыі. І дзякуючы яму, а таксама Пасольству Французскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь і Міністэрству культуры Беларусі адбылася гэтая паездка, якая ўжо на другі дзень прабывання гасцей на нашай зямлі прынесла ім цудоўны настрой і добрыя ідэі па стварэнні сучасных сумесных выставаўчых праектаў паміж двума буйнейшымі музеямі Францыі і Беларусі.

Засталося толькі іх творча рэалізаваць. Але ў гэтым сумненне не было ні ў кога...

Наш кар.
Фота Юрыя ІВАНОВА

Візітоўка-2010

Адбылося пад’ядзенне вынікаў конкурсу на лепшы дызайн уваходнага білета ў Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь.

Паводле рашэння журы, першае месца заняла работа выпускніцы Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Галіны Лазарчык.

— На конкурс, — адзначыў дырэктар музея і старшыня журы Уладзімір Пракапцоў, — былі прадстаўлены 44 работы 34 аўтараў. Большая частка заявак належыць маладым таленавітым людзям, для каго ўдзел у конкурсе можа стацца першым крокам да вялікіх творчых дасягненняў. Для музея ж ён — унікальная магчымасць даказаць: нават у малым заўсёды ёсць месца сапраўднаму мастацтву.

Выказаць сваё меркаванне аб конкурсных работах сёлета мелі маг-

чымасць наведвальнікі музея, прагаласаваўшы за праекты, якія спадабаліся. Паводле вынікаў галасавання, Прыз глядацкіх сімпатый быў уручаны Мікіту Манічаву. Спецыяльны прыз дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея

краіны атрымаў твор вэб-дызайнера Дзмітрыя Асмалоўскага.

Нагадаем, што ўваходны білет новага дызайну ўводзіцца са студзеня 2010 года.

Наталля КІРПІЧЭНКАВА

Словы падзякі*

Дачка Юлія і ўнучка Паліна народнага артыста Рэспублікі Беларусь ПЯТРОВА Міхаіла Уладзіміравіча выказваюць шчырую падзяку Міністэрству культуры і ўсім, хто прымаў удзел ва ўвекавечанні памяці бацькі і дзядулі.

Чытач — Газета — Міністэрства

Для прывядзення статусу дзіцячых школ мастацтваў у адпаведнасць з дзеючым заканадаўствам неабходна ажыццявіць скарачэнне сеткі школ на 40%, штатнай колькасці дырэктараў, стварэнне новых працоўных месцаў для бухгалтэрыяў.

— У дадзены час падрыхтаваны праект пастановы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь “Аб тыпавых штатах і нарматывах колькасці работнікаў устаноў пазашкольнага выхавання і навучання ў сферы культуры”, згодна з якім плануецца, што пры колькасці навучэнцаў у ДШМ звыш за 200 чалавек можа ўводзіцца бухгалтарская служба. У той жа час нельга не ўлічваць вялікі ста-ноўчы вопыт работы цэнтралізаваных бухгалтэрыяў. У мэтах эканоміі бюджэтных грашовых сродкаў рэкамендуем абслугоўванне ДШМ ажыццяўляць сіламі наяўных цэнтралізаваных бухгалтэрыяў, што адпавядае Інструкцыі аб парадку арганізацыі бухгалтарскага ўліку арганізацыямі, фінансаваным з бюджэту, і цэнтралізаванымі бухгалтэрыямі, якія абслугоўваюць бюджэтныя арганізацыі, зацверджанай пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 8 лютага 2005 г. № 15.

Лічым, што дадзеная форма арганізацыі бухгалтарскага ўліку пры ўмове ўнясення ў яе работу неабходных карэкціровак можа быць захавана і паспяхова функцыянаваць ва ўмовах новага статусу школы як юрыдычнай асобы.

Ці магчыма распрацаваць і зацвердзіць разгорнутыя метадычныя рэкамендацыі па вядзенні вучэбнай дакументацыі ў дзіцячых школах мастацтваў?

— У дадзены час вучэбная дакументацыя ў школах мастацтваў, незалежна ад профілю навучання, колькасці навучэнцаў і месцазнаходжання, вядзецца па адзіных устаноўленых узорах.

Пералік вучэбнай дакументацыі для дзіцячых школ мастацтваў мяркуецца ўключыць у зборнік асноўных матэрыялаў, што рэгулююць дзейнасць устаноў адукацыі, якія забяспечваюць атрыманне пазашкольнага выхавання і навучання ў сферы культуры, да 1 ліпеня 2010 г.

На п'яганні адказваў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар КУРАШ

Музейны маршрут: праграмы, навука, экспазіцыі

У лютым 2008-га Міністэрствам культуры аб'яўлены Рэспубліканскі агляд-конкурс на лепшы музей года па патрыятычным выхаванні моладзі, прысвечаны 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Праводзіўся ён цягам 2008 — 2009 гг. сумесна з упраўленням культуры аблвыканкамаў у два этапы. Вынікі I тура, у якім прымалі ўдзел музеі абласнога і раённага падпарадкавання, падведзены на пачатку бягучага года (гл. “К” № 12 за 2009 г.).

Музеі, рыхтуючы конкурсныя праграмы, на аснове фондавых калекцый намагаліся ахапіць як мага больш жыхароў аддаленых вёсках, каб прадэманстраваць ім рэаліі са сховішчаў, прынесці даніну памяці героям, унесці ў гісторыю летапісу Вялікай Перамогі адкрытыя музейнымі супрацоўнікамі сумесна з пошукавымі атрадамі імёны абаронцаў Айчыны.

Пераможцам у намінацыі “Музей і новыя адукацыйныя праграмы па патрыятычным выхаванні моладзі” стаў Бярозаўскі гісторыка-краязнаўчы музей, што падрыхтаваў цыкл мерапрыемстваў разам з прадстаўнікамі Бярозаўскага райвыканкама, Савета ветэранаў вайны і працы, літаратурна-паэтычнай групай ЦБС “Вайна трыюмфаваных нашых душ”, народным хорам ветэранаў вайны і працы “Памяць сэрца” і народным ансамблем народнай песні “Заранак”. Яны наведлі каля 30 аддаленых населеных пунктаў раёна з выстаўкай “Доўгія шляхі вайны”. Аўтобус з лозунгам “Салют, Перамога!” праехаў у удзельнікамі акцыі па невыпадковым маршруце: напрыклад, пабываў у вёсцы Бармуты, дзе пасля вайны засталіся жыць толькі ўдовы салдат і партызан, і ў вёсцы Пляскі, знакамітай партызанскай зонай.

Цыкл вялых мерапрыемстваў “Аб чым раскажаш абеліскі” дапамог праз апытанні старшага пакалення ў пошуку архіўных матэрыялаў па выяўленні невядомых падзей, памятных мясцін, пошуку імёнаў воінаў, якія абаранялі Бярозаўшчыну. Найбольшую ж цікавасць выклікала музейна-педагагічная праграма раённага музея “Літаратура з бярозавай кары”. Пра яе “К” падрабязна пісала сёлета ў № 4.

ІІ месца ў намінацыі заняў Любанскі музей народнай славы з музейна-адукацыйнай праграмай “Вялікая Айчынная вайна ў лясных нашых зямляках”. Супрацоўнікі музея цягам апошніх гадоў праводзілі цыклы краязнаўчых алімпіяд, на першым этапе якіх удзельнікі наладзілі вялікую пошукавую працу. У выніку ўстаноўлены імёны 84 ураджэнцаў і жыхароў раёна, што былі ўзнагароджаны медалямі ў гады Вялікай Айчынай, удакладнены спісы загінулых зямлякоў пад час баёў на тэрыторыі Польшчы, Венгрыі, Аўстрыі, знойдзены месцы пахаванняў воінаў. Па выніках працы па зборы матэрыялаў падрыхтаваны цыкл выставак да 65-годдзя Вялікай Перамогі. На другім этапе удзельнікі алімпіяды пацвярджалі свае веды па гісторыі вайны.

ІІІ месца ў намінацыі атрымаў Музей баявой садружнасці г.п. Расоны з цыклам музейна-педагагічных праграм “Расонскі раён у гады Вялікай Айчынай вайны”. Тэма раскрыта праз лёсы дзяцей — вязняў канцлагераў.

Безумоўную перамогу ў намінацыі “Навуковыя даследаванні музея па ваенна-патрыятычным выхаванні моладзі” атрымаў моладзь, але вельмі актыўны калектыў Гомельскага абласнога музея ваеннай славы, які, дарэчы, удзельнічаў адразу ў дзвюх катэгорыях. У супрацоўніцтве з Інстытутам гісторыі НАН Беларусі ў музеі праведзены канферэнцыі “Старонкі ваеннай гісторыі Гомельшчыны”, “Гомельшчына ў падзеях 1917 — 1945 гг.”,

міжнародная канферэнцыя “Курская бітва: падзеі, значэнне, памяць” і выданы зборнікі матэрыялаў. Сумесны праект рэалізуецца музеем і Нацыянальным архівам Рэспублікі Беларусь па выданні зборніка “Партызанскі рух на Гомельшчыне. 1941 — 1945 гг.”.

ІІ месца ў намінацыі атрымаў Клімавіцкі раённы краязнаўчы музей, які ў супрацоўніцтве з грамадзянскай арганізацыяй “Магілёўская абласная асацыяцыя малалетніх вязняў фашысцкай няволі”, Клімавіцкім раённым аб'яднаннем краязнаўцаў “Спадчына” падрыхтаваў даследаванне па тэме “Успаміны клімаўчан-остарбайтэраў”.

ІІІ месца — у Віцебскага абласнога музея імя Героя Савецкага Саюза М.Шмырова, які даследаваў тэмы, звязаныя з імем Міна Шмырова, аперацыяй “Віцебскія вароты”, 825-м батальёнам Волга-татарскага легіёна, 105-м авіяцыйным палком, ганаровымі грамадзянамі горада — удзельнікамі Вялікай Айчынай вайны. На базе музея прайшоў “круглы стол” “Дзіцячыя дамы на часова акупіраванай тэрыторыі Віцебска і Віцебскай вобласці ў гады Вялікай Айчынай вайны”. Да 115-годдзя з дня нараджэння Героя Савецкага Саюза, першага ганаровага грамадзяніна горада Міна Шмырова праведзена канферэнцыя “Дзеці вайны...”. Музей правёў шэраг экспедыцый па месцах дыскацыі партызанскіх брыгад. Нацыянальным камітэтам грамадскіх узнагарод Расійскай Федэрацыі ў 2008 годзе музей узнагароджаны ордэнам “Вялікая Перамога”.

І месца ў намінацыі “Музейныя экспазіцыі і выставачныя праекты, прысвечаныя адлюстраванню падзей Вялікай Айчынай вайны, патрыятызму савецкага народа ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі (за перыяд 2005 — 2008 гг.)” заняў Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчынай вайны. Музей прадставіў 5 новых выставачных праектаў з уласных фондаў: “Пачатак...”, “Зброя Перамогі”, “Зброя дзвюх сусветных войнаў”, “Вайна. Халакост. Памяць без тэрміну даўнасці”. Кожны з праектаў ствараўся пры ўдзеле і падтрымцы міжнародных арганізацый, дзяржаўных музеяў. Выстаўкі змаглі ўбачыць не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі, Ізраілі. Кожная з экспазіцый дапоўнена мультымедыйнымі матэрыяламі, інфакіёскамі.

ІІ месца ў намінацыі атрымаў Навагрудскі гісторыка-краязнаўчы музей з экспазіцыяй “Яўрэйскае супраціўленне ў Навагрудку ў перыяд халакосту”. Гэта — адзіны ў Беларусі мемарыял такога тыпу. Ён быў створаны на месцы гета, з якога ў верасні 1943 года праз патаемна вырыты тунэль уцяклі 250 вязняў. Наведвальнікі комплексу могуць убачыць памяшканні, дзе ўтрымліваліся вязні. Перш чым стварыць экспазіцыю, музейшчыкі правялі навуковую працу як у нашай краіне, так і за мяжой.

ІІІ месца — у Дзяржаўнага мемарыяльнага комплексу “Хатынь” з экспазіцыяй у мемарыяльным комплексе “Дальва”. Новы экспазіцыйны праект распавядае пра трагедыю Дальвы, якая адбылася 19 чэрвеня 1944 г. — за 10 дзён да вызвалення гэтых мясцін савецкай арміяй.

Конкурс завяршыўся. Рэспубліканская экспертная камісія шляхам асабістага галасавання падвела вынікі. Пераможцы атрымаюць дыпламы першай, другой і трэцяй ступеня, а таксама грашовыя прэміі: за I месца — 3 млн. рублёў, за II месца — 2 млн., за трэцяе — 1 млн.

Святлана ГАУРЫЛАВА, галоўны спецыяліст упраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Пяты “Magnificat”

23 — 27 чэрвеня ў Глыбоцкім раёне Віцебскай вобласці пройдзе V Міжнародны каталіцкі фестываль хрысціянскіх фільмаў і тэлепраграм. Прагледы стужак, іх абмеркаванні, сустрэчы кінематаграфістаў з гледачамі пройдуць у Глыбокім і ва Удзеле. Усяго на фестывалі будзе паказана 40 твораў з 15 краін свету.

Фестываль “Magnificat” праводзіцца штогод у другой палове чэрвеня менавіта на Глыбоцчыне пад патранажам Канферэнцыі Каталіцкіх Епіскапаў у Беларусі. Яго арганізатарам традыцыйна выступае Каталіцкая асацыяцыя для камунікацый “SIGNIS-BELARUS” і ўлады Глыбоцчыні і Віцебшчыны.

Як паведамляюць арганізатары, фестываль мае дзве сістэмы пры-

зоў, кожная з якіх арыентавана на шырокую ацэнку. Акрамя прызоў журы, якое ў гэтым годзе ўзначаліць выкладчык Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, ураджэнец Беларусі Віктар Хруль, свае ўзнагароды для ўдзельнікаў падрыхтавалі Віцебскі аблвыканкам, Глыбоцкі райвыканкам, Каталіцкая асацыяцыя для камунікацый, кангрэгацыя айцоў-францысканцаў, а таксама прадстаўнікі з падобнага па накіраванасці фестывалю, што праводзіцца ў польскім горадзе Непокалянуе.

С.А.

Сплесці дружбы вянок

З 26 па 28 чэрвеня ў Бабруйску адбудзецца Міжнародны фестываль народнай творчасці “Вянок дружбы”.

Гісторыя яго станаўлення пачалася ў 1999-м, калі прайшоў фестываль аўтэнтчнага фальклору Беларускага Прыдняпроўя.

З 2003 года “Вянок дружбы” атрымаў сталую прапіску на бабруйскай зямлі. За гэты час удзельнікамі фестывалю былі творчыя калектывы з Расіі, Малдовы, Украіны,

Літвы, Латвіі, Кыргызстана, Польшчы, Германіі, Турцыі, Балгарыі, Славакіі, Арменіі, Кітая. Фэст са-дзейнічае ўмацаванню і развіццю дружбы паміж гарадамі — пабрацімамі Бабруйска. Добрай фестывальнай традыцыяй стала правядзенне творчых сустрэч у раёнах вобласці, майстар-класаў па абмене вопытам з бабруйскімі калектывамі.

Заўжды ажыўлена ў маляўнічым фестывальным Горадзе майстроў. Летась, да прыкладу, свае

ўменні ў самых розных відах традыцыйнага мастацтва тут прадэманстравалі больш за 300 твораў...

Фестываль “Вянок дружбы” супадае з днём вызвалення горада ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Таму ўдзельнікі і госці фестывалю сустракаюць гэтакія свята разам з гараджанамі.

Думаецца, залішне казаць, што “Вянок дружбы” з года ў год фарміруе станоўчы імідж Бабруйска на міжнародным узроўні. Фестываль, які стаў яркай візітуйкай горада, нязменна чакаюць і любяць і гараджане, і госці.

С.А.

Дняпроўскія галасы

27 — 28 чэрвеня ў горадзе Дуброўна, што на Віцебшчыне, пройдзе XVI Міжнародны фестываль песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне”. Фестываль сёлета прысвечаны 65-годдзю вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў.

Начальнік аддзела культуры Дубровенскага райвыканкама Кацярына Лабука распавяла “К”:

— Свята народнай песні, танца і паэтычнага слова разгарнула ветразі на славітай дубровенскай зямлі, прывабіла прафесійныя і аматарскія творчыя калектывы розных рэгіёнаў Беларусі, Украіны, памежных

раёнаў Расіі... Сёлета ўдзельнікамі фестывалю стануць каля 30 калектываў з Польшчы, Славакіі, Латвіі, Літвы, Эстоніі, Украіны, Расіі, Беларусі. У госці да дубровенцаў прыедуць больш за 600 лепшых удзельнікаў мастацкай самадзейнасці...

Галоўная задача “Дняпроўскіх галасоў у Дуброўне” — яднанне славянскіх народаў, сяброўства краін, захаванне самабытнай традыцыйнай культуры.

Наш кар.

Колькі дарог можна прайсці за 70 гадоў? Ці спрабаваў хто-небудзь калі падлічыць? Мусіць, асабліва няпроста зрабіць гэта фотажурналісту: ён жа штотыдзень робіць здымкі, як кажуць газетчыкі, “у нумар”, “з калёс”... Здымкі, што, як сведчыць Яго Вялікасць Час, уваходзяць у гісторыю і, падчас, становяцца ёй самай.

Мусіць, кожны кадр з вялізных фотапалатнаў Юрыя Іванова, якія выстаўляліся 17 чэрвеня ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, таксама мае сваю непаўторную гісторыю. Дзесяці здымкаў розных гадоў, а побач з некаторымі — іхнія героі. І нейкі, няўлоўны спярша, штрых, “пячатка майстра” працягваецца тады яшчэ больш яркава. Зрэшты, неяк яшчэ Уладзімір Караткевіч напісаў пра сваё XX стагоддзе: “Было ў ім усякага жыта: тысячы добрых гадзін...” Якраз багатым ураджаем таго жыта, ашчадна сабранымі залацінкамі абліччаў ды падзей эпохі, чымі сучаснікамі накіравалася стаць Юрыю Іванову, выглядалі работы выстаўкі...

Мы хочам шчыра падзякаваць героям здымкаў нашага фотакарэспандэнта і проста прыхільнікам ягонага таленту “спыняць імгненні”, якія прыйшлі ў філармонію, віншавалі па тэлефоне ды праз Інтэрнет, за ўвагу да мастака і ягонага мастацтва. Імгненнага і няўлоўнага, скажаце? Мо і так. Але настолькі ж і запамінальнага, скан-

“Тысячы добрых гадзін...”

цэнтраванага ў моманце, бясконцага ў часе.

Колькі разоў і пад час выстаўкі, і пасля, на святочным канцэрце, прагучала слова “сябры”. Іх была поўная зала. Уяўляецца, якім атрымаўся б групавы партрэт гэтага вечара? Асяпляльным. Ад усмешак. А разам з тым — з каліўцам ранішній расы народных спеваў у выкананні Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г.Цітовіча і ансамбля “Камерата”, рыскамі велічы ў гуках Паланэза Агінскага ад Прэзідэнцкага аранжэра краіны, ветрам на бясконцай дарозе жыцця ў песнях, напісаных на вершы Юрыя Іванова...

Пераказаваць свята не станем. Але згадаем яшчэ пра аднаго з гасцей, які, праўда, наведваў філармонію ўжо назаўтра. Двойчы Герой Савецкага Саюза, лётчык-касманаўт Пётр Клімук, калі аглядаў згаданы ўжо вялізны фотапалотны, так сказаў “сябру касманаўтаў” Юрыю Іванову: “Я ж дзевяноста працэнтаў герояў вашых здымкаў ведаю!” Іх, думаецца, ведае і кожны з нас. Бо не кожны кадр становіцца гісторыяй.

“Культура” ўцы На здымку: лётчыка-касманаўта Пятра Клімука (справа) знаёміць з выстаўкай генеральны дырэктар Белдзяржфілармоніі Аляксандр Гарбар.

Указ № 314 ад 16 чэрвеня 2009 г.

**Аб правядзенні
эксперыменту пры
залічэнні абітурыентаў
у некаторыя ўстановы
адукацыі ў сферы
культуры**

У мэтах стварэння ўмоў для адбору таленавітай моладзі ў навучальныя ўстановы ў сферы культуры пастанаўляю:

1. Правесці ў 2009 годзе эксперымент пры залічэнні абітурыентаў ва ўстановы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі" і "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў".

2. Устанавіць, што:

2.1. залічэнне абітурыентаў ва ўстановы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі" і "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў" на навучанне за кошт сродкаў бюджэту і на ўмовах аплаты па ўсіх формах атрымання адукацыі ажыццяўляецца па конкурсе на аснове агульнай сумы балаў, падлічанай па выніках правядзення этапу ўступнага выпрабавання па прадмеце "Творчасць", і сярэдняга бала сумы балаў, атрыманай па выніках здачы ўступных выпрабаванняў у форме цэнтралізаванага тэсціравання і сярэдняга бала дакумента аб адукацыі;

2.2. іншыя пытанні прыёму ва ўстановы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі" і "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў", не вызначаныя ў гэтым Указе, вырашаюцца названымі ўстановамі адукацыі ў адпаведнасці з заканадаўствам.

3. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь па выніках правядзення эксперыменту ў лістападзе 2009 г. унесці ва ўстаноўлены парадку прапановы аб мэтазгоднасці ўнясення змяненняў і дапаўненняў у Правілы прыёму ў вышэйшыя навучальныя ўстановы, зацверджаныя Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 7 лютага 2006 г. № 80 "Аб правілах прыёму ў вышэйшыя і сярэдня спецыяльныя навучальныя ўстановы" (Нацыянальны рэестр прававых актаў Рэспублікі Беларусь, 2006 г., № 24, 1/7253), або яго прадаўжэння на 2010 год.

4. Кантроль за рэалізацыяй гэтага Указа ўскласці на дзяржаўную камісію па кантролі за ходам падрыхтоўкі і правядзення ўступных выпрабаванняў у вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах у 2009 годзе.

5. Гэты Указ уступае ў сілу з дня яго афіцыйнага апублікавання.

**Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
А.ЛУКАШЭНКА**

**Каментарый да Указа № 314
ад 16 чэрвеня 2009 г.**

У мэтах стварэння спрыяльных умоў для адбору таленавітай моладзі ў ВНУ ў сферы культуры Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь прыняў рашэнне аб правядзенні эксперыменту пры прыёме ў Беларускую дзяржаўную акадэмію музыкі і Беларускую дзяржаўную акадэмію мастацтваў. Адпаведны Указ № 314 Аляксандр Лукашэнка падпісаў 16 чэрвеня.

Залічэнне абітурыентаў у гэтыя ўстановы адукацыі будзе ажыццяўляцца па конкурсе на аснове агульнай сумы наступных ацэнак: балы за кожны этап ўступнага выпрабавання па прадмеце "Творчасць" плюс сярэдні бал, атрыманы пры складанні балаў за цэнтралізаванага тэсціравання і сярэдня ацэнка дакумента аб адукацыі. Інакш кажучы, улічваецца ўсе балы, атрыманыя на экзаменах па творчых прадметах, а па агульнаадукацыйных — толькі агульны сярэдні бал. Гэта дасць перавагу пры паступленні творча адораным маладым людзям перад проста старанымі і руплівымі абітурыентамі.

Прыняцце Указа — яшчэ адно сведчанне асабліва увагі, якая надаецца Кіраўніком дзяржавы падтрымцы маладых талентаў.

**Паводле паведамлення Прэс-службы
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь**

Уступны экзамен у кантэксце эксперыменту

16 чэрвеня Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь прыняты Указ № 314 "Аб правядзенні эксперыменту пры залічэнні абітурыентаў у некаторыя ўстановы адукацыі ў сферы культуры". З просьбай пракаменціраваць новаўвядзены на прыёмных іспытах мы звярнуліся да рэктараў вызначаных ва Указе творчых ВНУ — Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

**"... Перш чым
вынесці
вердыкт"**

**Рычард СМОЛЬСКІ,
рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, доктар мастацтвазнаўства, прафесар:**

— Прафесарска-выкладчыцкі склад Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў з энтузіязмам успрыняў новы Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "Аб правядзенні эксперыменту пры залічэнні абітурыентаў у некаторыя ўстановы адукацыі ў сферы культуры". Мы ўдзячныя Кіраўніку нашай дзяржавы, што ён прыслухаўся да тых праблем, якія паўставалі перад творчымі ВНУ пад час уступных іспытаў і ўзняў прыярытэтнасць творчых выпрабаванняў. Указ дапаможа нам выканаць адну з найбольш сур'ёзных творчых задач, якія стаяць перад ВНУ: адабраць сярод многіх сотняў найбольш адораных і прафесійна падрыхтаваных маладых людзей.

На першы погляд, конкурс на многія спецыяльнасці ў нашу Акадэмію мастацтваў не такі ўжо і вялікі: 2 — 2,5 чалавека на месца. Але так адбываецца таму, што на гэтым этапе спарнічаюць не проста ўсе жадаючыя — як кажучы, "з вуліцы", а ўжо падрыхтаваныя прафесіяналы, сярод якіх мы павінны выявіць найбольш таленавітых. У нашай краіне склалася трохступная сістэма мастацкай адукацыі: існуюць дзіцячыя мастацкія школы і школы мастацтваў, мастацкія вучылішчы, якія ўжо выпускаюць прафесіяналаў. Наша ВНУ завяршае гэтую стройную піраміду, дзе адбор ужо ажыццяўляецца на ўсіх папярэдніх этапах. Адзіная спецыяльнасць, куды звычайна паступаюць без ранейшай падрыхтоўкі, — гэта "акцёрскае майстэрства". І памыляцца нам пад час прыёму нельга, бо мы вырашаем далейшы лёс чалавека. А што можа быць больш драматычным, чым дыпламаваны акцёр, які не зможа прафесійна адолець ніякія ролі, акрамя "кушаць подано"? Ці жывапісец, што не ў стане мысліць творча і працаваць самастойна? Таму я нават не прыхільнік залічваць без уступных іспытаў абітурыентаў, якія сталі лаўрэатамі конкурсаў па жывапісе. На конкурсе — іншыя ўмовы, а нам вельмі важна бачыць магчымасці будучага студэнта, назіраць яго творчы працэс. На той жа "станковы жывапіс" абітурыент павінен здаць некалькі іспытаў. Пад час кожнага з іх ён працуе два — тры дні па 6 гадзін запар. Гэта яшчэ і цяжкае фізічнае выпрабаванне. Але яно дае ўяўленне пра далейшыя магчымасці чалавека ў дадзенай прафесіі. Навучанне ў творчых ВНУ — выключна

індывидуальнае.

Калі ў нас навучаюцца не "патоки" студэнтаў, а па кожнай спецыяльнасці — усяго 6 чалавек (толькі на "акцёрскае майстэрства" набіраем 12), усе студэнты аказваюцца "як на далоні". Да таго ж, сам навучальны працэс у нас максімальна "празрысты". Усе, нават курсавыя, работы спатку ацэньваюцца на кафедрах. Потым савет факультэта, праглядаючы працы, удакладняе адзнаку. Нарэшце, адбываецца рэктарскі прагляд з запрашэннем вядучых мастацтвазнаўцаў, якія таксама маюць магчымасць скарэктываваць канчатковы вердыкт. У такіх умовах адной стараннасці студэнта, умення засвоіць веды замала: патрабуецца яркі творчы імпульс, а часам і, прабачце, грубая мужчынская сіла. Калі раней, праводзячы ўступныя іспыты на той жа "станковы жывапіс", мы марылі, каб у групе апынулася хаця б адна дзючына, дык у апошнія гады нават на "мастацкай апрацоўцы металу" займалася шмат дзючат. Бо менавіта яны, маючы добрыя атэстаты і вынікі цэнтралізаванага тэсціравання, праходзілі па балах. Потым — плакалі, бедныя: што ім рабіць са сваім манікірам? А наперадзе ж — усё жыццё з такой спецыяльнасцю! Таму, здараецца, кагосьці адлічваем непасрэдна ў працэсе навучання, ужо на першых курсах. Навошта калечыць далейшы лёс? Кожны можа знайсці сябе ў безлічч іншых цудоўных спецыяльнасцей, цікавых для чалавека і запатрабаваных грамадствам.

Цяпер генія не пераўзыхдзеш

Аляксандр РАШЧУПКІН, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, кандыдат філасофскіх навук, дацэнт:

— Навукай даўно даказана, што за мастацтва і матэматыку адказваюць розныя паўшар'і чалавечага мозгу. Гэта нармальны фізіялагічны працэс: адно паўшар'е забяспечвае развіццё вобразнага мыслення, другое працуе з дакладнымі навукамі. Той жа Генрых Нейгауз, знакаміты савецкі піяніст і педагог, у свой час пісаў у сваёй кніжцы пра мастацтва фартэпіянай ігры: майляў, мастацтва і матэматыка — рэчы супрацьлеглыя. Але ж менавіта дзеля таго, каб давесці слухнасць і своечасовасць новай сістэмы, зоймемся арыфметыкай. Раней пры прыёме ў нашу Акадэмію музыкі падлічваліся тры адзнакі за творчыя іспыты (спецыяльнасць, сальфеджыю, гармонія), дзве — па цэнтралізаваным тэсціраванні (гісторыя Беларусі і беларуская або руская мова) і сярэдні бал атэстата. У выніку, да прыкладу, калі ў абітурыента былі нізкія адзнакі па агульнаадукацыйных прадметах, і, такім чынам, гэтыя тры давалі ў суме 10 балаў, дык ён ужо не праходзіў у творчыя ВНУ "апрыёры": нават калі ён атрымліваў ўсе тры "дзсяткі" па творчых іспытах (геній, дый толькі!), агульная сума складала 40 балаў. А побач з ім — той, хто зорак з неба не хапае, але вучыцца старанна, атрымлівае агульнаадукацыйную суму балаў, скажам, 24. Значыць, па трох творчых іспытах яму дастаткова набраць усяго 17 балаў (4 + 7 + 6), каб пераўзыхдзі таго генія, бо ў яго ў выніку атрымліваецца 41 бал. А "чацвёрка" па спецыяльнасці пры 10-бальнай сістэме — гэта, прабачце, ужо амаль прафнепрыдатнасць. Дык каго ж мы далей будзем вучыць і выпускаць?

Вось абсалютна дакладныя леташнія лічбы па спецыяльнасці "фартэпіяна": 28 балаў па творчых іспытах, 15 балаў па тэсціраванні і атэстатаце — у выніку 43, а праходны бал — 43,8. Адпаведна, гэты абітурыент не праходзіць па конкурсе. У другога — усяго 21 бал па творчасці, але 24 агульнаадукацыйныя балы, — у выніку 45, і ніякіх праблем. Праўда, праблемы могуць пачацца ўжо пад час навучання. Яшчэ адзін леташні прыклад па спецыяльнасці "спевы": 21 бал па творчасці, 10,9 агульнаадукацыйных — атрымліваецца 31,9. У другога — 17 + 19,9 = 36,9. А ў спевакоў галоўнае — прыгожы голас. Ці ён ёсць — ці яго няма. Калі няма, дык колькі далей са студэнтам не займайся, нічога не атрымаецца.

Вядома, любы музыкант павінен быць даведчаным чалавекам, ведаць мову, гісторыю сваёй краіны. Невыпадкова першакурснікі нашай Акадэміі музыкі працягваюць паглыбляць свае веды па гэтых дысцыплінах, здаючы залікі і экзамены. Але прыналежнасць чалавека да абранай музычнай спецыяльнасці вызначаюць менавіта творчыя іспыты. Яны таксама рознабаковыя. Першы іспыт — непасрэдна па спецыяльнасці. Па ім адразу бачна — ці зможа чалавек надалей займацца на тым ці іншым інструменце. Іспыт па сальфеджыю вызначае: ёсць у чалавека музычны слых або яго няма. А іспыт па гармоніі — гэта, практычна, праверка логікі музычнага мыслення, адчування шматгалоснай музычнай фактуры. Мы ўлічваем і тое, што будучыя спевакі могуць не мець папярэдняй музычнай адукацыі — для такіх прадугледжана двухгадовае навучанне на падрыхтоўчым аддзяленні.

Так што новы Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "Аб правядзенні эксперыменту пры залічэнні абітурыентаў у некаторыя ўстановы адукацыі ў сферы культуры" — вельмі патрэбны і своечасовы: да прыёмных іспытаў яшчэ месяц. Трэба спадзявацца, што гэты эксперымент пройдзе ўдала і ў творчыя ВНУ змогуць паступіць самыя таленавітыя, якія будуць надалей услаўляць нашу краіну.

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Прыклады знакамітых помнікаў, створаных або адноўленых за кошт ахвяраванняў простых людзей, можна прыводзіць доўга: сярод іх — і Каралеўскі палац у Варшаве, і помнік Бітве народаў у Лейпцыгу, і скульптурная выява Пушкіна ў Маскве... Жыхары Навагрудка не маюць патрэбы апеляваць выключна да замежнага досведу — бо маюць уласны. Іх продкі ў 20-я гады літаральна сваімі рукамі насыпалі курган у гонар Адама Міцкевіча. Ахвяраванні тады вымяраліся не грашыма, а... зямлёй: мясцовыя жыхары звозілі яе з усяго наваколля, а турысты бралі з сабою мяшчкі зямлі са сваёй радзімы. Больш за тое: зямлю нават дасылалі па пошце — з пазнакай “Для кургана Міцкевіча”! Не таму, што гэтага самага таннага матэрыялу бракавала на Навагрудчыне, але каб уласнарадна спрычыніцца да ўшанавання постаці славяна-земляка. Таму і не здзіўляе, што прапаноўва мясцовых улад пасільна падтрымаць стварэнне помніка Міндоўгу знаходзіць водгук сярод гараджан. Сродкі на гэтую мэту ўжо паступаюць на адмысловы рахунак.

Па драбніцы ад кожнага

— Атрымаўшы дазвол ад Міністэрства культуры, мы прыступілі да самага важнага этапа — збору ахвяраванняў, — кажа Аляксандр Карачан.

Сур’ёзнасць праекта мае і матэрыяльны складнік: ён патрабуе каля 400 мільёнаў рублёў. Зразумела, што для раённага бюджэту выдаткаваць такія сродкі складана.

Кіраўніцтва раёна звярнулася да прадпрыемстваў і простых грамадзян. Водгукі не прымуслі сабе чакаць. Але ад-

У ліпені жыхары Навагрудчыны адзначаць адразу два святы: 65-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 965-годдзе роднага горада. Мясцовыя ўлады робяць усё, каб гэтыя ўрачыстасці прайшлі папраўдзе годна. Напярэдадні работнікі камунальнай гаспадаркі пасадзілі 35 тысяч кветак. На клумбах горада закрасавалі цюльпаны, віёлы, сальвіі... Упершыню былі пасаджаны і прыгажуні-ружы. Мясцовая прадпрыемальніца, сапраўдная патрыётка свайго краю, за ўласныя грошы набыла 244 кусты.

Маякі на пуцявінах гісторыі

Выйшаўшы з аўтобуса на галоўнай плошчы Навагрудка, я міжволі адзначыў: выглядае яна трохі пуставатай. Воку не хапала нейкай дамінанты, здатнай прыцягнуць увагу падарожніка з першых жа імгненняў яго знаходжання ў горадзе.

Літаральна праз дзесяць хвілін усвядоміў і яшчэ адзін рабел у абліччы аднаго з самых папулярных сярод турыстаў беларускіх гарадоў. Гэта здарылася непадалёк ад Замкавай гары пался таго, як ля мяне спыніўся прэзентабельны аўтамабіль з расійскім нумарам. Яго кіроўца, якая завітала сюды ўсяго на гадзінку-другую (прамінаючы Беларусь транзітам па славянскай М1), запыталася, дзе шукаць мясцовы адметнасці, апісаныя ў турдаведніку. Распавядаючы ў трох сказах гісторыю Навагрудка, я, натуральна, не абмінуў і той факт, што гэты горад быў першай сталіцай Вялікага княства Літоўскага.

— Ды няўжо? — не дала веры мая сурозмоўніца. — Да Літвы ж тут досыць далёка!

Такое здзіўленне характэрнае для чалавек, які не надта арыентуецца ў пакружастых пуцявінах гісторыі гэтых краёў. І таму падарожжа па іх патрабуе своеасаблівых “маякоў” — матэрыяльных знакаў у гарадской прасторы. Тлумачыць, дзе была летапісная Літва і якую ролю мае ВКЛ у гісторыі беларускай дзяржаўнасці, лепей усё ж не на пальцах. Але ж даводзіцца. Бо відочных сведчанняў колішняга сталічнага статусу ў Навагрудку сёння няма.

Яны патрэбны хаця б дзеля гістарычнай справядлівасці. Бо калі б расійскай турыстыцы сустрэўся нейкі іншы знаўца гісторыі, ён, магчыма, давёў бы ёй, што Міндоўг атрымаў каралеўскую карону не ў Навагрудку, а ў Вільні. Зрэшты, некаторых даследчыкаў зусім не бянтэжыць той факт, што сама Вільня была заснавана ўсяго на якое стагоддзе пазней за дзень караначыі.

Таму задума ўсталяваць на цэнтральнай плошчы Навагрудка помнік Міндоўгу, якую яшчэ летась агучылі мясцовыя ўлады, выпадковай прыхамасцю нікому не падацца.

— Пачатак гэтай ініцыятывы ўжо пакладзены, і таму я перакананы, што яна ажыццявіцца ў запланаваны тэрмін, — запэўніў карэспандэнта “К”

“Талака” без дысгармоніі, або Міндоўг і доўг

старшыня Навагрудскага райвыканкама Анатоля Кулак.

Паўтары натуры. Але якой?

Кіраўнік раённай адміністрацыі лічыць усталяванне помніка важным іміджавым крокам для яго роднай Навагрудчыны. Маўляў, у іншых гарадах ставяць помнікі розным жывёлам, каб надаць сваім мясцінам адметныя рысы, але ж тут патрэбы вынаходзіць сюжэты для твораў манументальнага мастацтва няма.

— Лічу, такая постаць, як Міндоўг, будзе выглядаць куды салідней, — перакананы Анатоля Кулак.

У праекце Зводнага плана манументальных пабудов, які быў апублікаваны “К” некалькі нумароў таму і цяпер актыўна абмяркоўваецца зацікаўленымі людзьмі па ўсёй Беларусі, пазначана, што бронзавы Міндоўг павінен паўстаць у Навагрудку ўжо налета. У красавіку Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выдала афіцыйны дазвол на ўстаноўку помніка на галоўнай плошчы горада. У якасці аўтара скульптуры пазначаны Геннадзь Буралкін.

Сёння праца над помнікам вядзецца няспынна, бадай штодзённа. За дзень да маёй камандзіроўкі ў Навагрудку прыязджаў і аўтар яго скульптурнага ўвасаблення — разам з архітэктурнай групай. Мэта зразумелая: “упісаць” помнік у гарадское асяроддзе. Галоўны спецыяліст аддзела культуры Вячаслаў Лаўрашчук раз-пораз перапыняў размову са мною, каб зрабіць неадкладны дзелавы звонкі — Генадзю Буралкіну. Складалася ўражанне, што людзі, якія задзейнічаны ў гэтай справе, літаральна жывуць ёю. Не забываючыся, тым часам, і на іншыя свае абавязкі.

Ужо далёка не першы год адзел культуры Навагрудскага райвыканкама яднае ладна спрацаваную каманду — сапраўдны актыў мясцовай інтэлігенцыі, спецыялістаў, якія не толькі дбайна выконваюць сваю штодзённую працу, але і ўмеюць мысліць глабальна — спалучаючы гісторыю роднага краю з яго будучыняй. Адсюль і смельны ініцыятывы: той жа помнік святому Елісею Лаўрышаўскаму, які зусім нядаўна стаў новай адметнасцю Навагрудка. Аўтар — зноў жа, Буралкін, а зацвярджэнне твора адбывалася ў

строгай адпаведнасці з заканадаўствам. Праект помніка Міндоўгу таксама ўжо папярэдне абмяркоўваўся на Рэспубліканскім савеце па манументальным мастацтве, і прынцыповых заўваг з боку спецыялістаў да яго не было.

— Задума ўсталяваць помнік Міндоўгу з’явілася ў нас яшчэ ў 1998 годзе, адразу пасля з’яўлення выкшталцонай скульптурнай выявы Міцкевіча, — распавядае начальнік аддзела культуры Аляксандр Карачан. — І ў гэтай справе мы вырашылі не спяшацца: тут менавіта той выпадак, калі варта прыгадаць прымаўку “Сем разоў адмер...”. Атрымалі прапановы ад розных скульптараў і ў выніку доўгіх разваг спыніліся на праекце, які прапанаваў Геннадзь Буралкін.

— Бачанне гэтай постаці ў розных скульптараў было розным, — дадае Вячаслаў Лаўрашчук. — Але мы ўсе пагадзіліся з тым, што менавіта Буралкін адлюстравваў самую яе сутнасць: Міндоўга як валявога і дальнабачнага палітыка.

Пластылінавая постаць Міндоўга на мажым кані стаіць у самым ганаровым месцы майстэрні Генадзя Буралкіна, куды я зазірнуў пасля наведвання Навагрудка. Скульптар тут жа адзначае: макет — гэта варыянт яшчэ не канчатковы, бо працэс стварэння помніка прадугледжвае датклівую прапрацоўку кожнай дэталі. Скажам, элементаў даспехаў: кожны з іх мусіць як мага больш дакладна адпавядаць сваёй эпасе.

— Збіраюся выправіцца ў Ратамку, каб паназіраць за тым, як рухаюцца коні, і замалываць іх з натуры, — падзяліўся планами на бліжэйшую будучыню Генадзь Буралкін.

Паводле яго слоў, маштаб помніка будзе паўтары натуры: не болей, як пяць метраў у вышыню. Памеры вызначае само асяроддзе — старасвецкія камянічкі плошчы: скульптурная кампазіцыя не павінна дысгарманіраваць з імі.

Роля скульптара ў дадзеным выпадку папраўдзе амбітная. У нядаўнім інтэрв’ю “К” першы намеснік міністра культуры Уладзімір Рылатка адзначыў цікавы і праўдзівы факт: постаць мінуўшчыны фіксуецца ў масавай свядомасці менавіта такой, якой яна выяўлена сродкамі манументальнага мастацтва. Міндоўга гэта тычыцца асабліва. Ніхто не ведае, які характар у сапраўднасці меў кароль ВКЛ: лічаныя яго выявы даюць пра яго асобу вельмі няпэўнае ўяўленне. Ды і адкрыўшы старонку інтэрнет-энцыклапедыі, можна прачытаць, што звесткі пра Міндоўга даволі спрэчныя і супярэчлівыя.

Таму верагодна, што і сучаснікі, і нашчадкі будуць успрымаць караля ВКЛ менавіта такім, якім яго ўбачыў скульптар.

разу ж стала зразумела, што наўрад ці ўдасца сабраць тую немалую суму выключна ў межах Навагрудчыны. І таму кіраўніцтва раёна вырашыла звярнуцца да жыхароў усёй краіны. Публікацыя звароту ў рэспубліканскіх выданнях вокалгненна прынесла вынікі.

— Грашовыя пераводы сталі паступаць і з Мінска, і з Салігорска, і з многіх іншых гарадоў, — кажа Аляксандр Карачан. — А калі інфармацыя пра збор сродкаў з’явілася ў Інтэрнеце, хтосьці на форуме прапанаваў адкрыць валютны рахунак — каб у гэтай акцыі маглі паўдзельнічаць і прадстаўнікі беларускай дыяспары.

Сапраўды, ініцыятыва ўстаноўкі помніка Міндоўгу паўстала на мясцовым узроўні (і гэта варта асабліва падкрэсліць). Але ж значнасць праекта далёка пераўзыходзіць раённыя маштабы. Як і значнасць постаці заснавальніка ВКЛ для беларускай гісторыі. Не, зрэшты, нават не столькі яго самога, колькі створанай ім магутнай дзяржавы.

Многія нашы суайчыннікі гэта ўсведамляюць. Таму і рэзананс, выкліканы зваротам, стаў нават трэшачкі нечаканым для яго аўтараў. Даведаўшыся ад мяне, што адна прадзюсерская кампанія, якая правяла ў Мінску шэраг канцэртаў расійскіх гуртоў, пазначыла ў афішы пра свае намеры ахвяраваць частку атрыманых грошай на помнік Міндоўгу, Вячаслаў Лаўрашчук вельмі здзіўліўся. І тут жа адзначыў: выдатная ідэя! Трэба ініцыяваць такія акцыі самім.

— Збор сродкаў аб’яўлены не толькі таму, што для раёна знайсці такія грошы вельмі складана, — кажа Анатоля Кулак. — Важна, каб самі людзі, простыя грамадзяне, прынялі ўдзел ва ўшанаванні сваёй гісторыі.

“Але ж яны жывуць сярод нас!”

Пад час гутаркі з кіраўніком раённай адміністрацыі не мог не задаць і яшчэ аднаго пытання: як ставіцца да вашых захадаў простыя навагрудчане? Ці ўсе яны лічаць, што паўстанне помніка — важны пачын для ўсяго горада. Пытанне ўзнікла хаця б таму, што літаральна за дзень да камандзіроўкі я азнаёміўся з лістом, дасланым на рэдакцыйную скрыню нашым чытачом з Навагрудка — пенсіянерам, былым педагогам музычнай школы Яўгенам Лапцевым. Цытую:

— Не паспяваем высаджваць кветкі, як іх крадуць! — намеснік дырэктара РУП ЖКГ Навагрудка А.Шмакаў са скрухай пазіраў на прыкметны парадзелы пасады ў цэнтральным скверы старажытнага горада.

Людзей, якія чыняць гэтае злачынства, мясцовыя жыхары называюць парознаму: варвары, вандалы, дзікуны, бязбожнікі... Але ж яны жывуць сярод нас!

— Ды, на жаль, гэтая прыгажосць нясе страты, — са смуткам адзначае майстар па азеляненні Д.Грамыка.

З 244 кустоў руж сёння засталася хіба 150: астатнія літаральна ў першыя ж дні былі выкапаны нейкімі “рупліўцамі”. Гэта адбылося ля святога месца — магільі Невядомага салдата...

Абурэнне і горыч — такі настрой прасяквае ўвесь гэты ліст. І больш, усё ж такі, — горыч. Мясцовыя ўлады няспынна руляцца пра тое, каб аблічча горада прыгажэла, а некаторыя яго жыхары — для якіх тыя захады, уласна, і робяцца, — гэтак “аддзячваюць”. Прыведзены ў лісце факты не дадаюць энтузіязму тым, хто шчыра прагне, каб у Навагрудку з’явілася новая адметнасць. Але ж іхні імгэт ад гэтага не згасае.

— Імпэт ніколі не мусіць згаснуць, — кажа Анатоля Кулак. — Вось і да ідэі ўсталявання помніка Міндоўгу людзі ставяцца па-рознаму. Часам не тое што адмоўна, ды... абьякава. Але ж паглядзіце: да з’яўлення бронзавай постаці Елісея Лаўрышаўскага стаўленне было такім самым. Прайшло зусім мала часу — і гэтак месца ўжо стала папулярным, хаця раней усё праходзілі міма, нават не звяртаючы на той лапкі увагі. Выдатны помнік, тэрыторыя добраўпарадкавана, ды і чысціня там захоўваецца... Туды цяпер ці не кожнае вясельле завітае. І ніхто, ні адзін чалавек, не скажаў, што мы зрабілі марную або непатрэбную справу! Бо калі справа зроблена, стаўленне людзей змяняецца. Адсюль і ўнутраная культура расце.

— Я працую на сваёй пасадзе ўжо нямала гадоў, і за гэты час неаднаразова меў нагоду пераканацца ў тым, што ініцыятыву трэба працягваць самому, не баючыся, што людзі яе не падтрымаюць, — дадае Аляксандр Карачан. — Калі мы ўпершыню збіраліся правесці фееверк у навагоднюю ноч, многія паставіліся да гэтай ідэі са скепсісам. Але потым ён развёўся — разам з дымам. Бо святам былі задаволены, не раўнуючы, усё.

Аўтар ліста акцэнтнае ўвагу менавіта на маральным аспекце такога дробнага і прыкрага злачынства, як крадзеж кветак. І ён мае рацыю. Вандалізм цяжка выкараніць адно карнымі метадамі — з прымяненнем адпаведных артыкулаў Адміністрацыйнага і Крымінальнага кодэксаў.

— Важна, каб жыхары краю ўсведамлялі, што Навагрудка калісьці быў сталіцай магутнай дзяржавы, дзе ўпершыню ў Еўропе з’явіўся канстытуцыйны дакумент — Статут Вялікага княства Літоўскага! — кажа Аляксандр Карачан.

І тады можна спадзявацца, што кожны гараджанін усвядоміць і іншае: красці кветкі, якія ўпрыгожваюць родны горад, — ніжэй за ўласную годнасць.

Ілля СВІРЫН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Навагрудка — Мінск

Вяртанне — на асабістых стасунках

— Упэўнены: вельмі важна, каб у дыпламатычных установах працавалі спецыялісты ў сферы культуры, якія ведаюць праблемы гэтай галіны знутры, маюць багаты практычны вопыт. Тады ім куды лягчэй налагодзіць сваю дзейнасць. І, як вынік, зрабіць у названым накірунку больш.

— **Мусіць, таму і ўведзена ў структуру дыпламатычных місій нашай краіны за мяжой пасада саветніка па культурных і гуманітарных пытаннях?**

тоўнасцей, якія апынуліся ў замежжы. Гэтымі пытаннямі апошнія гады актыўна і даволі плённа займаюцца Міністэрства замежных спраў Беларусі і дыпламіі нашай дзяржавы за мяжой. Так, праблема — вельмі складаная і далікатная, але калі ёй займацца сістэмна, на прафесійным узроўні, карыстаючыся наладжанымі непасрэднымі міжасобаснымі кантактамі, можна нямаля зрабіць.

— **Цікава было б даведацца пра канкрэтныя вынікі гэтай дзейнасці.**

— Скажам, дзякуючы асабістым добрым стасункам удалося перадаць Слонімскаму раённаму краязнаўчаму музею

— У Польшчы шмат актыўных, зацікаўленых людзей, якія імкнуча наладжваюць сяброўскія стасункі з Беларуссю. Важна, каб яны наведвалі нашу краіну, сустракаліся з калегамі, бачылі на ўласныя вочы нашу зямлю. Бо не зусім лагічна, пагадзіцеся, калі, напрыклад, старшыня адрэацыі Таварыства дружбы “Польшча-Беларусь” у нейкім польскім рэгіёне не бываў у Беларусі. Таму і наладжваюцца шматлікія паездкі палякаў, членаў падобных таварыстваў, у Беларусь.

— **Цікава, якая культурная праграма чакае гасцей пад час падобных азнаямленчых тураў?**

— арганізаваная па ініцыятыве Пасольства нашай дзяржавы ў Варшаве. Амаль дзве гадзіны ўдзельнікі гаварылі пра тое, наколькі важная народная дыпламатыя, якая стварае першасныя ўмовы для фарміравання дыпламатыі афіцыйнай. Калі казаць пра беларускія культурныя дасягненні, дык нам ёсць што прэзентаваць у Польшчы і ўвогуле ў свеце. Адсюль і вынікае маё прафесійнае меркаванне: прадстаўніцтва айчынай культуры за мяжой павінна стаць яшчэ больш шырочым, прычым — на сістэмнай, доўгатэрміновай аснове, паколькі ёсць адпаведная запатрабаванасць.

Цікавіць непаўторнае

— **Якімі праявамі беларускага прафесійнага і народнага мастацтва, з вашага вопыту, найперш захапляюцца палякі?**

— Найбольшую цікавасць выклікае беларускі фальклор — дзякуючы сваёй самабытнасці. Ён прадстаўляе краіну ўпэўненым з традыцыйнымі рамёствамі. Нават там, дзе ёсць саломка або ткацтва, майстры не паўтараць таго ўзору, што ёсць у Беларусі. І такое прадстаўніцтва нашай краіны, думача, варта ўсяляк падтрымліваць, стымуляваць. Упэўнены: поспех дадзенай справы залежыць і ад цеснага супрацоўніцтва Пасольства з Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь.

— **Калі ласка, прыгадайце найбольш паспяховае рэалізаванае за час вашай працы ў Пасольстве, культурныя праекты ў Польшчы.**

— Адрэацыю адзначу: за апошнія гады Беларусь значна актывізавала прадстаўленне сваёй культуры ў заходняй краіне-суседцы. Напэўна, такіх адносін даўно ўжо не было. Напрыклад, летась у Зале Кангрэсаў у Варшаве (адной з самых вялікіх канцэртных залаў у Польшчы) з вялікім поспехам прайшоў канцэрт Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.Цітовіча. Мясцовыя СМІ заўважлі: апошняе выступленне калектыву адбылося ў гэтай зале 25 гадоў таму. На жаль, даводзіцца канстатаваць: гады з 1997-га, пасля апошніх Дзён культуры Беларусі ў Польшчы, да нядаўняга часу аказаліся мала насычанымі падзеямі. Адбыліся лакальныя культурныя абмены, аднак на такім высокім узроўні, як цяпер, айчынае мастацтва не прэзентавалася.

Што выклікае сёння цікавасць у суседзяў? У наш актыў, з апошніх мерапрыемстваў, можна залічыць снежаньскі канцэрт “З любоўю з Беларусі” ў межах грамадска-культурнай акцыі “Мы — беларусы!”. Не меншую цікавасць выклікае ў суседзяў наша выйшчанае мастацтва, пра што сведчаць выстаўкі вядомых беларускіх мастакоў Васіля Шаранговіча, Віктара Альшэўскага, Уладзіміра і Тамары Васюкоў, Сяргея і Рыты Цімоховых і многіх іншых у розных гарадах і рэгіёнах Польшчы. Маём станоўчы вопыт арганізацыі канцэртаў нашых музычных калектываў у шыкоўнай Белай зале Вілянаўскага музейна-палацавага комплексу, адной з прэстыжных пляцовак Варшавы. Выстаўкі, арганізаваныя на сістэмнай аснове ў Музеі і асяродку беларускай культуры ў Гайнаўцы, з фондаў музеяў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, гісторыі беларускай літаратуры, заўсёды выклікалі жывы інтарэс публікі.

Трэба дадаць: толькі ў 2008 годзе ў розных рэгіёнах Польшчы пры садзейнічанні або па ініцыятыве Пасольства і консульскіх устаноў Беларусі адбылося каля 100 самых розных мерапрыемстваў, у якіх прынялі ўдзел 110 прафесійных і аматарскіх калектываў з нашай радзімы.

Увогуле ж, лічу, што мы маем багаты нацыянальны духоўны капітал, які можна і неабходна вельмі актыўна выкарыстоўваць, каб стымуляваць, актывізаваць кантакты на розных узроўнях.

**Наталля КІРПІЧЭНКАВА
Фота Юрыя ІВАНОВА**

“Рэжысура” выстаўкі

16 чэрвеня ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь пад старшынствам першага намесніка міністра культуры Уладзіміра Рылаткі адбылося пасяджэнне Аргамітэта па арганізацыі і правядзенні Рэспубліканскай мастацкай выстаўкі “Памяць сэрца”, прысвечанай 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, з удзелам прадстаўнікоў міністэрстваў культуры і абароны краіны, Беларускага саюза мастакоў.

Прынята рашэнне аб адкрыцці выстаўкі ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі (Палац мастацтва) 30 чэрвеня а 17-й гадзіне. Былі зацверджаны саставы Экспертнага савета па арганізацыі і правядзенні выстаўкі і адпаведная экспазіцыйная камісія.

Таксама былі разгледжаны іншыя пытанні па падрыхтоўцы юбілейнай экспазіцыі, якія тычыліся “рэжысуры” і святчнага адкрыцця выстаўкі, яе афармлення і рэкламы, каталога і г. д.

Убачыць Еўропа

У чэрвені па ініцыятыве Пасольства Рэспублікі Беларусь у Францыі фотавыстаўка “Нацыянальная бібліятэка Беларусі” выйшла па французскіх гарадах.

Серыя фотаздымкаў прадстаўляе гледачу Нацыянальную бібліятэку Беларусі ў самых яркіх і значных яе складніках. Экспазіцыя складаецца з 25 работ вядомых фотамастакоў Беларусі, сярод якіх — А.Дрыбас, Л.Македонскі, А.Жарнасек, В.Суглоб і В.Харчанка. Іх творы ў яркай мастацкай форме, часам — у зусім нечаканых ракурсах, раскрываюць арыгінальныя рашэнні інтэр’ераў бібліятэкі, іх эрганамічны асаблівасці, новыя тэхналогіі ў абслугоўванні, спалучэнне халоднай high-tech-пластыкі і жывога пачатку твораў жывапісу ды прыкладнага мастацтва.

Фотавыстаўка будзе экспанавана ў будынку Савета Еўропы ў межах сесіі Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы. Мерапрыемства такога кіталту на пляцоўцы Савета Еўропы станецца першым, прысвечаным нашай краіне.

Памяць у “Перамозе”

У фае кінатэатра “Перамог” 16-га чэрвеня адкрылася фотавыстаўка-рэквіем “Памяць”.

Яна арганізавана ўпраўленнем культуры Мінгарвыканкама і фотаклубам “Мінск”. Вось што расказвае аб гэтым мерапрыемстве старшыня праўлення клуба Я.Казюля:

— Памятаю, як у час святкавання 40-й гадавіны вызвалення Беларусі ўпершыню загаварылі пра тое, што год за годам свыходзяць ад нас тыя, хто прынёс свабоду на нашу зямлю. Тады шматлікія фатографы па ўсім Савецкім Саюзе звярнуліся да згаданай тэмы. Такім чынам неўзабаве ў архіве клуба “Мінск” сабраўся бяспрычынны фонд работ фотамастакоў. І калі ўзнікла ідэя стварэння выстаўкі да 65-й гадавіны вызвалення Беларусі, мы ўспрынялі гэта як доўг перад ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны. Адсюль вызначыўся і фармат — выстаўка-рэквіем.

Канстанцін РАМАНОВСкі

Культурны капітал дыпламатыі

Іміджавы складнік краіны: падключаецца прафесіянал

“Сусветны вопыт дыпламатычнай дзейнасці і, у тым ліку, работа Пасольства нашай краіны ў Польшчы яркая сведчаць: менавіта культура ў шырокім сваім праяўленні можа быць крыніцай для фарміравання адносін на розных узроўнях паміж дзяржавамі. Гэтак, лічу, неабходна спрыяць як на афіцыйным узроўні, так і на ўзроўні, як кажуць, “народнай дыпламатыі” — непасрэдных чалавечых кантактаў”. Гэтая выснова Тадэвуша СТРУЖЭЦКАГА — да нядаўняга часу саветніка па культурных і гуманітарных пытаннях Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча — яшчэ раз пацвердзіла: выкарыстанне сродкаў культуры ў працэсе наладжвання міжнародных кантактаў сёння надзвычай актуальнае. Тым больш, у названай дыпламіі нашай краіны рэалізацыя гэтага напрамку дзейнасці вялася на прафесійнай аснове: Стружэцкі да свайго прызначэння ў Пасольства шмат гадоў працаваў у сферы культуры. І гэты факт, лічыць Тадэвуш Іванавіч, даў свой плён.

— Так, прычым гэтая пасада была ўведзена ў іх структуры адной з першых. Дадам, што і былі Пасол нашай краіны ў Польшчы, сёння — міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, і цяперашні кіраўнік дыпламіі Віктар Гайсёнак выдатна разумеюць ролю культуры ў міжнародных стасунках, спрыяюць рэалізацыі самых розных культурна-адукацыйных праектаў у Польшчы. Добра, напрыклад, што нам удалося стварыць Культурны цэнтр Беларусі. Усё сведчыць: такія ўстановы варта ствараць і ў іншых краінах. Польшча, скажам, сёння мае 16 Польскіх Інстытутаў за мяжой, якія займаюцца пытаннямі культуры. Іншыя краіны таксама маюць у Варшаве адпаведныя інстытуты — іх каля 20. Актыўная дзейнасць апошніх узбагачае дыпламатыю, дапаўняе яе зразумелым кожнаму чалавеку зместам: песня або танец, класічная музыка, традыцыі — яны ж заўсёды цікавыя. Гэта — першае, што можа краіна прадставіць, дэманструючы сваю адметнасць, самабытнасць.

— **Што ўваходзіла ў кола пытанняў, якімі вы, Тадэвуш Іванавіч, займаліся на пасадзе саветніка па культурных і гуманітарных пытаннях Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшчы?**

— Безумоўна, як чалавеку, даўно прафесійна звязанаму з гэтай сферай, хацелася зрабіць як мага больш шырокім і годным прадстаўленні нашай самабытнай культуры і мастацтва ў Польшчы. Хаця мая праца ахоплівала даволі шырокую сферу: апроч уласна культуры, яшчэ і адукацыю, навуку, студэнцкія ды маладзёжныя абмены.

Адзначу, што дыпламатычная дзейнасць у названым накірунку далёка не абмяжоўваецца правядзеннем дзён і вечароў беларускай культуры, кіно, фестываляў і канцэртаў, выставак. Зацраналіся і больш складаныя праблемы. Узяць, да прыкладу, вяртанне каш-

32 акварэлі вядомага польскага мастака, ураджэнца гэтага горада, Сергіюша Грудкоўскага. Я сустракаўся з ім, бываў у яго дома, мы шмат гутарылі пра мастацтва, гады жыцця яго ў Беларусі. Напамінак аб Радзіме, аб Слонімшчыне, дзе яго памятаюць, падштурхнула творцу перадаць частку сваіх работ у наш раённы музей. Не дзіва, што яны сталі сапраўднымі каштоўнасцямі для слонімскага музея: гэта ж арыгінальныя творы, якіх больш нідзе няма! І такіх прыкладаў можна прывесці нямаля. Дзякуючы стасункам з нашчадкамі князёў Радзівілаў — Каралем і Мацеям, якія жывуць у Варшаве, Пасольству ўдалося атрымаць для Нясвіжскага гісторыка-культурнага музея-запаведніка граюры партрэтаў Радзівілаў XVI стагоддзя. Або яшчэ адзін прыклад. Наш суайчыннік і вядомы ў Польшчы вучоны — прафесар, колішні загадчык кафедры філалогіі Ольштынскага ўніверсітэта — Базыль Белаказовіч за апошнія 3 гады пры нашай падтрымцы перадаў Беларускаму дзяржаўнаму архіву-музею літаратуры і мастацтва і Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі звыш тысячы асобнікаў навукова-папулярнай літаратуры са свайго асабістага архіва.

Ёсць і яшчэ адзін аспект развіцця такога супрацоўніцтва. Да нас часцяком звяртаюцца грамадзяне Польшчы з просьбай дапамагчы знайсці архіўныя матэрыялы, звязаныя з іх родам, у беларускіх архівах. Мы аказваем дапамогу, а ў адказ заклікаем перадаць творы мастацтва, гістарычныя дакументы, да тычныя гісторыі і культуры нашай зямлі.

Тур у Беларусь

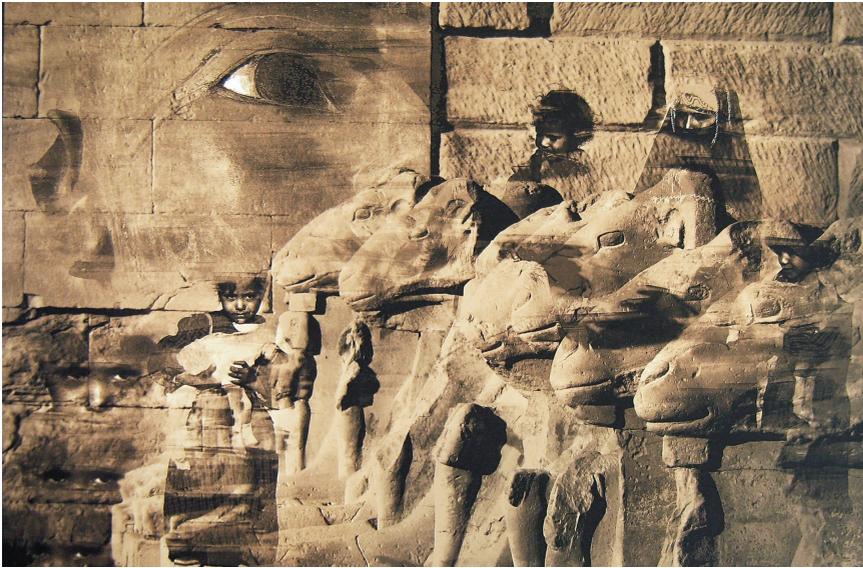
— **Мяркую, падобныя выпадкі супрацоўніцтва якраз і працуюць на тое, што культура выконвае дыпламатычную функцыю, працуе на імідж нашай краіны.**

II Мінская міжнародная выстаўка графікі "Арт-лінія", што адкрылася днямі ў галерэях Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, аб'яднала айчынных творцаў розных пакаленняў, а таксама гасцей з Расіі, Польшчы, Украіны, Балгарыі, Латвіі, Аўстрыі і іншых краін. Каля 140 работ у тэхніках афорт, літаграфія, лінарыт, акварэль, шаўкаграфія, фотаграфія і іншых экспануюцца ў выставачных залах "Ракурс", "Лабірынт" і "Атрыум" НББ.

Дэкаратыўнасць, эстэтычнасць ёсць амаль ва ўсіх работах, але ў кожнага народа — свой падыход да прыгожага. Палякі паказалі творы ў

маем магчымасць параўнаць дасягненні нашых аўтараў з даробкам замежных гасцей, убачыць, па якім шляху ідуць айчынныя творцы. З колькасцю, памерамі і папулярнымі маскультавымі ідэямі актыўна працуе Ала Няхайчык, якая "ажывіла" музычных герояў мінулага: The Beatles, Modern Talking, Уладзіміра Высоцкага, а выяву Чэ Гевары прапапоўвае ў якасці... мадэлі для павеатранага змея. Больш працаёмкія, крохкія і трапяткія літаграфіі прадставіла Марына Капілава: інтэрпрэтацыі біб-

Вадзім Качан. "Егіпецкія фантазіі".

лейскіх тэм, сюжэты з Антычнасці, Новага часу. Ужо не першы раз дэманстраваў "Егіпецкія фантазіі" Вадзім Качан.

Няпроста займацца "маруднымі" відамі графікі: афортам, літаграфіяй, лінарытам у час, калі камп'ютэрныя тэхналогіі здольныя стварыць абсалютна такую ж выяву хутка і без фізічных намаганняў. Аднак традыцыйныя метады ўсё ж такі застаюцца ў пашане і ў нас, і за мяжой. Не ўсе аўтары, якія вырашылі звярнуцца да "разумнай машыны" ў сваёй рабоце, паказалі шыкоўныя творы (лідэрам тут можна назваць хіба маладоў, але вельмі паспяховаю расійскую мастачку Фефу). Увогуле ж, для графікаў на гэтай выстаўцы, як падалося,

Вобраз для павеатранага змея

стрыманых чорна-белых колерах з нейкай змрочнай сур'езнасцю. Своеасаблівы вытанчаны лінарыт прадставілі Мілена Казлоўска і Магдалена Білуньска. Латышы радаліся нябесна-сонечнымі колерамі на літаграфіях. Афарты балгараў былі як аскетычныя, так і вельмі насычаныя, глыбокіх чырвона-чорных тонаў: Захары Каменаў, Эмануіла Ковач, Міхаіл Петкаў, Уладзімір Чукіч у сваіх работах падаліся надзвычай стылёвымі, з выдатным густам, арыстакратычнымі творцамі, якія імкнуцца зазірнуць углыб рэчаў.

Загадчык экспазіцыйнага аддзела НББ Фёдар Ястраб на адкрыцці выстаўкі адзначыў, што яна мае вялікае значэнне для развіцця беларускай графікі. Тут мы

Аляксандра Сідорац. "Я тая, што малюе птушак".

Фефа. "Тры кропкі".

важным было паказаць сваё бачанне свету — знешняга і ўнутранага.

Але ж непрыемна здзівіла, чаму некалькі графічных лістоў беларускіх мастакоў, якія паказваюць дзейнасць Анастасіі Слуцкай, асветнікаў зямлі беларускай і ўслаўляюць Перамогу ў Вялікай Айчыннай вайне, у час вернісажу аказаліся не падпісанымі. Спешка? Выпадкаваць? Не ведаю. Але, у прыцыпе, і нашым, і замежным аўтарам удалося ў большай ступені паэксперыментаваць з тэхнікамі, чым з тэмамі. Хаатычныя назіранні за навакольным светам (больш за прыродай, чым за жыццём горада) выяўляюцца ў спакойных, задуманых творах.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Сады і задворкі Венеры

У мінскім Палацы мастацтва працуе выстаўка "Сад Венеры". На ёй прадстаўлены творы жывапісу, графікі, скульптуры і фатаграфіі, выкананыя ў жанры ню.

Гісторыя жанру мае доўгую традыцыю. Ад самых пачаткаў узнікнення мастацтва аголенае цела ператвараецца ў ёмістую форму, прыдатную для перадачы важных ідэй, яно становіцца сімвалам плоднасці і жыццёвай сілы, увасабленнем багоў і герояў. Аголеная натура ператвараецца ў аб'ект чыстага мастацкага сузірання неадзін раз у XVII стагоддзі з распаўсюджаннем ідэй сэнсуалізму. У беларускім мастацтве гісторыя ню не мае такой багатай традыцыі, таму так лёгка мастакі звяртаюцца да інтэрпрэтацыі розных стыляў і вобразаў, да асваення рэлігійных і міфалагічных тэм.

Выстаўка ню стала своеасаблівай лакмусавай паперкай, якая вызначыла ўзровень густу і інтэлекту яе ўдзельнікаў. Творы экспазіцыі розныя па ўзроўні і па задачах: ад простага любавання жаночым целам да антрапалагічных метафар і пошукаў уласных выяўленчых канструкцый. Эратычнае мастацтва глыбока ўкаранёна ў сферу інтымнага, яно дае вельмі моцны эмацыянальны імпульс для творчасці. Тут лёгка скаціцца да нізкага густу, саладжавасці і эфектнага дэкаратывізму. Разам з тым, яно цесна звязана з агульначалавечай праблематыкай, дазваляе аналізаваць і ставіць філасофскія пытанні.

Ню застаецца жанрам, які лучыць нас з класікай і адначасова дае магчымасць творцу быць актуальным і сучасным. Чалавек і яго месца ў тэхналагічным свеце працягваюць хваляваць мастака і гледача. А таму ню будзе развівацца, набываючы свабоду формы і разнастайнасць пластычных падыходаў.

Алеся БЕЛЯВЕЦ
Фота Юрыя ІВАНОВА

У выставачнай зале.

У майскую Ноч музеяў па Мінску хадзілі людзі ў чырвоных акуларах. "Дзе ўзялі?" — пыталіся мінакі ў шчаслівых уладальнікаў аксесуара. І, атрымаўшы адказ, рушылі ў Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі на вернісаж "Невядомы Смаляк". Усяго акулараў з паперы было выраблена дзесяць тысяч асобнікаў, і добрая іх палова займела гаспадароў за лічаныя гадзіны.

Невядомы і невядомы

Вядома, колькасць публікі (сярод якой можна было сустрэць нямала знаёмых кожнаму тэлегледачу твараў) — някепская інфармацыйная нагода. Як і той факт, што мастак паклаў за свае сродкі новы асфальт у музейным дворыку, каб правесці там эстрадны канцэрт. Але ж не меншай увагі заслугоўваюць і самі карціны, углядацца ў якія было куды ўтульней і звыклі, "невернісажны" дзень. Кампанію мне склаў Андрэй Смаляк уласнай персонай: праводзіць экскурсіі па сваёй выстаўцы яму заўсёды ў ахвоту.

Бутафорскія горны, фантазмагарычныя істоты, пазбаўленыя ўсялякіх алегорый рэалістычных верабейкі... Чаго толькі тут няма? А няма звыклых для шматлікіх прыхільнікаў мастака артыстаў і блазнаў.

На выстаўцы Смаляк сабраў тыя творы, якія нібы знаходзяцца на маргінэзе яго творчай практыкі і з гэтай прычыны амаль не выстаўляліся. Нягледзячы на яўную эклектыку — і тэматычную, і стылістычную, — экспазіцыя ўсё адно не выглядае "брацкай магілай" аднаго аўтара: ёй уласціва цэласнасць.

— Ці не састарэлі гэтыя мае работы? — пытае мастак сам у сябе. — Ва ўсялякім выпадку, як творцу мне за іх і сёння не сорамна. Ні за адну! Нават за тыя "кардонкі" дваццацігадовай даўніны, якія я выпадкова знайшоў дзесь у закутку.

Дамінанта экспазіцыі — сацартавыя творы, датаваныя "змянай эпох" і выкананыя ў лепшых традыцыях жанру, якія прадугледжваюць не столькі рэзкае адпрэчванне савецкай эстэтыкі, колькі яе творчае выкарыстанне і крытычнае пераасэнсаванне. Спецыяльна для выстаўкі мастак зрабіў аўтарскі рымейк сваёй серыі "Патыліцы", арыгінал якой ужо гадоў дваццаць таму "асеў" у Сеуле. Ёсць тут і творы, гісторыя якіх, прынамсі, не менш цікавая за іх мастацкі змест.

— А вось гэтае маё палатно наглядна дэманструе змену

эпох, — Андрэй Смаляк звяртае маю ўвагу на венецыянскі краявід. — Пісаў я яго ў 90-я. Часы тады былі складаныя, і чыстага палатна пад рукой не аказалася. Але ж у майстэрні раптам знайшоўся партрэт Леніна — не ведаю, як ён туды патрапіў... Калі прыгледзецца, сярод спічастых вежаў можна ўбачыць знаёмыя рысы твару...

І літаральна побач — шэраг твораў, якія зусім не прыпадобніў да "жывапіснага анекдота".

— Вось гэтая мая работа — дарэчы, адна з апошніх — падпісана тут не зусім дакладна, — кажа мастак, калі мы прамінаем карціну "Шчырая размова". — Насамрэч, яе аўтарская назва зусім іншая: "I can get no satisfaction..."

А.Смаляк. "Вёска Пухавая".

Бабуля, пазычыўшы ўнучкавы навушнікі, чуе ў іх голас Міка Джагера, які крычыць, што не можа атрымаць ад жыцця задавальнення. І раптам яе свядомасць адгукаецца на гэты хіт "ролінгаў", які стаў гімнам свайго пакалення. А мастак не толькі падгледзеў гэтую кранальную сітуацыю, але і здолеў перадаць усю яе трагікамічную глыбіню — з кранальнай да слёз чулівасцю.

Ці многія да гэтай выстаўкі ведалі, што Смаляку ўласціва чулівасць, што ён не задавальняецца адно характэрным знешняга вобраза, але часам імкнецца пранікнуць у нябачную сутнасць? У падобных творах (а ў залах музея іх было нямала) мастак выяўляе ўменне бачыць свет удумлівым позіркам. А не праз акулары — чырвоныя або гламурна-ружовыя.

Выстаўка зацэнтавала ўвагу на той іпастасі Смаляка (шматалічнага, але заўсёды цэласнага), чые творы наўрад ці могуць стаць добрым антуражам для багемнага фуршэту. Гэтыя творы нельга "спажываць", бы канапкі з ікрой: яны інспіруюць на доўгае "ўгляданне", а часам — і "удумванне".

Ілля СВІРЫН

Наўрад ці хто аспрэчыць той факт, што неўміручая і легендарная "Паўлінка" на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы стала своеасаблівым творчым "горнам", праз які прайшло не адно пакаленне купалаўцаў. Прыходзілі ў трупы новыя акцёры, і спектакль гэты "амалоджваўся", набываў новыя фарбы і адценні. Змяняліся дзяўчынкі-Паўлінкі, але на працягу доўгіх гадоў нязменным і незаменимым заставаўся фронт-жаніх Адольф Быкоўскі ў выкананні Арнольда Памазана.

14 чэрвеня Арнольд Кандратавіч адзначыў сваё сямідзесяцігоддзе. Але ж "пашпартная" лічба аніякім чынам не адпавядае таму творчаму запалу і магутнай энергетыцы, якую акцёр дорыць са сцэны ў кожнай са сваіх роляў цягам больш як паўсотні гадоў на сцэне Купалаўскага тэатра.

Наўрад ці варта называць усе тыя вобразы, якія гэты таленавіты акцёр увасобіў на роднай сцэне: многія з іх вартыя больш чым простага пераліку. Толькі ў бягучым рэпертуары тэатра Арнольд Памазан заняты ў спектаклях "Сымон-музыка" паводле Якуба Коласа, "Ідылія" В.Дуніна-Марцінкевіча, "Маэстра" М.Ладо, "Памінальная малітва" Р.Горына, "Вяселле" А.Чэхава, "Чычыкаў" паводле М.Гоголя і многіх іншых. А ў 2007

Тысяча і яшчэ не адзін выхад

годзе тэатральная грамадскасць уганаравала яго прызам Саюза тэатральных дзеячў Беларусі "Крышталёвая Паўлінка".

Нягледзячы на тое, што час бяжыць і ўзрост для "сватаўства" сыходзіць, Арнольд Памазан не развітваецца з "Паўлінкай", "падрасшы" да Пранцыся Пустарэвіча. Але ж акурат 16 чэрвеня акцёр яшчэ раз паўстаў у сваёй кароннай ролі, якую ў яго выкананні глядачы віталі больш за тысячу разоў: у ролі неўміручага пана Адольфа Быкоўскага.

Віншuem!

На здымках: першая роля Арнольда Памазана на Купалаўскай сцэне — Алёшка ў спектаклі "На дне" Максіма Горкага; сцэна са спектакля "Паўлінка": Адольф Быкоўскі — Арнольд Памазан.

Пра апошняе сведчаць актыўная рэканструкцыя студыі, закупка новага абсталявання. Па словах намесніка генеральнага дырэктара "Беларусьфільма" Аляксандра Цялушкі, гаворка ідзе пра тое, што напрыканцы бягучага года студыя стане цалкам аўтаномнай і зможа выконваць абсалютна ўсе неабходныя для вытворчасці фільмаў аперацыі. А налета плануецца завяршэнне новага корпусу, пад чым дахам аб'яднаюцца тэхнічныя падраздзяленні, якія дагэтуль месціліся ў розных будынках. Зможа студыя выпускаць цяпер і дыскі з новымі і класічнымі сваімі стужкамі.

"Беларусьфільм", такім чынам, спадзяецца ў самы бліжэйшы час выйсці на прынцыпова іншы ўзровень — як тэхнічны, так і мастацкі. Аб тым, што апошняе цалкам магчыма, сведчыць зацікаўленасць да нашай студыі з боку замежных, у прыватнасці, расійскіх парт-

Цэлым шэрагам прэм'ер парадзе Нацыянальная кінастудыя глядачоў сёлета і ў наступным годзе. Ужо 22 чэрвеня ў шырокі пракат выйдзе "Дняпроўскі рубж" Дзяніса Сквацова, рыхтуюцца пабачыць свет — камедыя Аляксандра Канановіча "Грашовае дрэва" і драма Аляксандра Колбышава "Ваўкі", чакаюцца здымкі трылера "Масакра" Андрэя Кудзіненкі... Плануецца вытворчасць і некалькіх тэлевізійных шматсерыйных стужак. Відэавочна, што студыя паступова выходзіць на актыўны рэжым працы і пацвярджае статус аднаго з самых запатрабаваных вытворчых кінакомплексаў.

І тэхнічны, і мастацкі

нэраў. Ужо другі раз "Беларусьфільм" наведваў адзін з кіраўнікоў тэлеканала "Россия" Аляксандр Любімаў. Увогуле, тэлевізійная прадукцыя пад маркай беларускай студыі карыстаецца попытам на розных каналах і, як адзначае кіраўніцтва, дазваляе наладжваць вельмі прыцягальнае з эканамічнага пункта гледжання супрацоўніцтва: адзін паказ па расійскім тэлеканале амаль цалкам

акупляе вытворчасць, а наступныя — ужо прыносяць прыбытак.

Калі паглядзець на спіс выпушчаных карцін і перспектывыя планы нацыянальнага кінавытворцы, становіцца зразумела, што галоўнай тэмай застаюцца падзеі Вялікай Айчыннай вайны. Дарэчы, вопыт кінематографістаў сведчыць: попыт на падобныя стужкі ў глядачоў не памяншаецца. Мяняюцца падыхо-

"Варварскі" псіхалагізм

З'яўленне ў рэпертуары Магілёўскага абласнога тэатра драмы і музыкі імя В.І. Дуніна-Марцінкевіча "Варвараў" Максіма Горкага — падзея нешараговая. Гэта — спектакль для спакушанага, падрыхтаванага глядача, які прыходзіць параўнаць сваё ўспрыняцце добра вядомага, любімага твора з бачаннем рэжысёра, для якога, у сваю чаргу, такая пастаноўка — сапраўднае выпрабаванне. У выпадку поспеху яно можа стаць знаковым.

Сама п'еса "Варвары" для Горкага незвычайная. У ёй даміруе псіхалагізм, і калі гаварыць пра ўласныя ўражанні, то вельмі часта ўзнікалі асацыяцыі з рэпінскімі "Запарожцамі". Як у Рэпіна паказаны ўсе віды смеху, так у Горкага — усе магчымыя формы бяздушнасці. Так што ўнікае жаданне назваць гэтую п'есу аповесцю пра чалавечую жорсткасць. Менавіта гэта ў якасці асноўнай ідэі выкарыстаў і рэжысёр спектакля Сяргей Карбоўскі, таму ўражанні ад п'есы шмат у чым супалі з успрыняццем самога спектакля.

У "Варварах" асноўны кампазіцыйны прыём такі ж, як і ў "На дне": адсутнічае адзіная падзея, аднолькава важная для ўсіх герояў спектакля, якая іх і яднае, так што персанажы нагадваюць рознакаляровыя лапікі, з якіх неабходна ўласнаручна скласці сваю мазаіку. Такім "злучальнікам" становіцца Надзея Манахава ў яркім выкананні Алены Сафонавай (у другім складзе ролю выконвае Настасся Агейкіна) — своеасаблівы "Дон Кіхот" у спадніцы, толькі той начытаўся рыцарскіх раманаў, а наша гераіня — любоўных. І ўсе астатнія персанажы, як блізкія, так і не звязаныя з ёй наўпрост, паказваюць нам, што і ў коле галоўных герояў, і за яго межамі пануюць адны і тыя ж узалемаадносінны: эгаізм, чэрствасць, імкненне наладзіць свае справы нават і за кошт каго-небудзь іншага...

Спектакль атрымаўся маштабным: у ім задзейнічана амаль уся труп тэатра. І сярод гэтых персанажаў хочацца вылучыць цэлы шэраг цікавых акцёрскіх работ. Алена Сафонава ў ролі Манахавай стварае вобраз хоць і не дужа вясёлай, але ўпэўненай ва ўласнай выключнасці асобы. У ролі Манахава, мужа гераіні, — Анатоль Двараннікаў. Ягоны герой — чалавек слабы, які абараняе свае інтарэсы малапрывабнымі сродкамі, што адкрыла акцёру магчымасць стварэння цікавага вобраза. Самавітага Цыганова сыграў Аляксандр Парфяновіч. Роля, нечаканая для амплуа артыста, сталася пераканаўчай у

Сцэна са спектакля "Варвары".

сваёй элегантнасці, аздобленай некаторай драбінай цынізму. Прыцягальная ў ролі Багаеўскай і Жанна Зарэмба. Усе згаданыя акцёры найбольш ярка перадалі асаблівасці таго часу: у манеры размаўляць, рухацца, несці сябе.

Цэнтральныя фігуры спектакля — муж і жонка Чаркуны ў выкананні Аляксандра Дзяменшанкі і Вольгі Матвеевай атрымаліся на дзіва вострасучаснымі, нібыта ствараючы мост паміж тым часам і днём сённяшнім, пазначаючы пазачасавасць і заўсёдную актуальнасць класікі.

Зрэшты, усе акцёры працавалі з поўнай аддачай, з першай да апошняй хвіліны ўтрымліваючы ўвагу залы: доктар Макараў у выкананні Ігара Бурака, амазонка Лідзія Паўлаўна — Марыя Малішэўская, хітраваты Прытыкін — Павел Мікулік... Хочацца адзначыць і музычнае рашэнне спектакля: Сяргей Карбоўскі ўдала выкарыстаў музыку Горана Брэгавіча і кампазіцыі бабруйчаніна Вадзіма Сажына.

**Генадзь БЛАГУЦІН
Бабруйск**

Фота Дзяніса СУДНІКА

няя тэндэнцыя — фільмы-партрэты гістарычных асоб, у чьіх лёсах Вялікая Айчынная адыграла значную ролю. Як і раней, вялікай павагай нашых дакументалістаў карыстаецца партызанская тэматыка. Нягледзячы на тое, што за дзесяцігоддзі працы над стужкамі пра вайну амаль цалкам былі скарыстаны ўсе магчымыя архіўныя здымкі, што сыходзяць апошнія сведкі гістарычных падзей, праца ў гэтым кірунку перапыняцца не будзе. Як кажуць самі дакументалісты, у гісторыі вайны ёсць яшчэ шмат "белых плям" і тэм, якія чакаюць сваёй кінараспрацоўкі.

А пакуль паглядзець ужо зробленыя за апошнія гады беларускія стужкі можна будзе на наступным тыдні на канале АНТ. Дарэчы, у адным з бліжэйшых выпускаў ток-шоу "Выбар" абмяркуюць самыя актуальныя пытанні нацыянальнага кінематографа.

Антон СІДАРЭНКА

Гасцей і ўдзельнікаў фестывалю вітае міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне адбыўся 10-ты раз. Але юбілей стаў нагодай не толькі для падвядзення вынікаў — спалучэнне адзінкі і нуліка прывяло да новага старта. Упершыню свята прайшло ў новым “фармаце”: зведзенае да аднаго дня, але з яшчэ большым разгортам — запрашэннем салістаў і калектываў з абласных філармоній. Гэта традыцыя прадоўжыцца, і надалей фестываль стане збіраць нават прадстаўнікоў беларускіх суполак з замежжа.

Перамогу з песні не выкінеш, а першым было слова

Упершыню на гэтым фестывалі прысутнічаў нядаўна прызначаны міністр культуры нашай краіны Павел Латушка. На гала-канцэрце ён зачытаў прывітанне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі ўдзельнікам свята і падкрэсліў значнасць маладзечанскага фестывалю і конкурсу для развіцця нашай нацыянальнай культуры і раскрыцця талентаў. Перад гэтым міністр разам з начальнікам упраўлення культуры Мінаблвыканкама Анатолям Акушэвічам пабыў ва ўстановах культуры раёна і застаўся задаволены:

— Уражання ад наведвання рэгіёна вельмі станоўчыя, мне ўдалося паглядзець некалькі ўстаноў культуры. Каб так было па ўсёй краіне, гэта было б проста чудаўна. Маладзечанскі фестываль — вельмі важная традыцыя беларускай песні і паэзіі, гэта крыніца, патрэбная нашай краіне і людзям, што тут пражываюць. Культура — не проста галіна жыцця: гэта тое, што вакол нас, унутры нас, з чым мы сутыкаемся штодня. Таму вельмі важна, каб у ментальнасці нашых людзей было разуменне, што мы можам ганарыцца беларускай культурай — культурай нашага народа. Вельмі важна, каб мы ганарыліся і культурай нашых суседзяў з Усходу, Захаду, але памяталі пра свае краіны.

Невыпадкава адразу пасля апошняга акорда Рэспубліканскага конкурсу маладых выканаўцаў беларускай эстраднай песні, калі журы яшчэ толькі збіралася падводзіць вынікі, першы намеснік міністра культуры Беларусі Уладзімір Рылатка ўрачыста засведчыў перамогу:

— Ёсць перамога беларускай песні, беларускага слова, майстэрства выдатнага Нацыянальнага канцэртнага аркестра краіны, маладосці і мары пра зорную будучыню.

Прагнозы зорнасці ў эру мужчын

Узрастанне конкурснага ўзроўню, калі нацыянальная выканальніцкая школа яшчэ толькі складаецца (а менавіта гэты працэс адбываецца на нашай эстрадзе), — з’ява цалкам заканамерная. Але неבלагі голас і выканальніцкая індывідуальнасць — рэчы кардынальна розныя. Тую розніцу паміж пачаткоўцамі і майстрам чужою прадэманстраваў саліст Нацыянальнага канцэртнага аркестра Дзмітрый Качароўскі, адметная кантылена якога ў фінальнай песні стала сапраўдным постконкурсным клічнікам.

На конкурсе ў Маладзечне з удзельнікамі не працуюць прафесійныя стылісты, педагогі, консультанты (а так і павінна быць на сапраўдным конкурсе, у адрозненне ад шоу-праекта), таму адразу бачна, якія ў каго мастацкі густ, творчы багаж і падрыхтоўка. Камусьці са спевакоў бракавала ўмення апранацца (эклетычна выглядала “спалучэнне” беларускіх песень, у тым ліку народных, з усходнімі сцэнічнымі строямі, прыдатнымі для танца жывата), камусьці — разнастайнасці рэпертуару (ці ж трэба ў абодвух тварах прапаноўваць “песні-блізняткі”?). Здаралася, вядомыя песні-баллады, песні-маналогі, адметныя сваёй драматургіяй і глыбокім зместам, гучалі, бы тая катрынка: манатонна-механічная, з пустымі вачыма, як кажуць.

Але ж як літаральна прыўзняліся многія выканаўцы ў другім туры, калі выйшлі з Нацыянальным канцэртным аркестрам Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Фінберга! Было бачна, што да сустрэчы са славы тым калектывам яны рыхтаваліся з вялікай адказнасцю. Дый пад час выступлення адчувалі “групу падтрымкі” не толькі ў зале, але і за спінай.

Фармат выпрабавання на сталасць

Яшчэ адной “групай падтрымкі” спеўнай моладзі сталі за апошнія гады арганізатары Рэспубліканскага конкурсу “БелАЗаўскі акорд”: чацвёрта з пяці маладзечанскіх прызёраў праходзілі “выпрабаванне на сталасць” у Жодзіне. Інтэлігентнасцю, шляхетнасцю, бездакорным выкананнем надзвычай складаных па інтанацыйнасці песень зноў скарэй гамялячанін Дзяніс Вяршэнка (III прэмія). Абаяльнасцю, артыстызмам, разнастайнасцю (ажно да эклектыкі) спеўных і харэаграфічных стыляў — віцябчанін Глеб Лапіцкі (Прыз імя У.Мулявіна).

Ужо гэтыя двое пераможцаў дазволілі вітаць прыход на нашу конкурсную эстраду “эры мужчын”. Бо магіляўчанцы Улляне Шэлах (I прэмія), пры ўсёй магутнасці голасу, відавочна бракавала культуры валодання ім. А яе зямлячцы Маргарыце Халатавай (II прэмія) перашкаджала надта вялікая залежнасць ад рэпертуару Ірыны Дарэфеевай (хаця, прызнацца, надзвычай стыльны сцэнічны строй выканаўцы, быццам створаны з беларускай кісяі ды выцінанак, ужо сам па сабе быў годны найвышэйшай узнагароды).

Шчаслівым уладальнікам Гран-пры і Прыва глядацкіх сімпатый стаў выпускнік Маладзечанскага музычнага вучылішча імя М.К. Агінскага, студэнт БДУКІМ Аляксандр Салаўёў. Не першы год назіраючы за ягонымі творчымі крокамі, магу канстатаваць: прагрэс — каласальны! Бо “за ягонай спінай” ўсё 12 гадоў, пачынаючы з дзяцінства, стаіць чужою кампазітар і педагог, нязменны кіраўнік эстраднай студыі “Спяваем разам” Маладзечанскага Палаца культуры Алена Атрашкевіч. Дарэчы, яе песні і прафесійны вопыт вельмі дапамаглі яшчэ адной канкурсантцы — выхаванцы Мінскага каледжа мастацтваў Галіне Клубуковай. І хаця на цяперашнім спаборніцтве Галіне, на жаль, не хапіла прэміі, спявачка запомнілася і сур’ёзным прафесійным падыходам, і, асабліва, кампазіцыямі Алены Атрашкевіч на словы Васіля Жуковіча.

Дарэчы, чаму на фестывалі знікла традыцыя ўзнагароджваць кампазітараў і паэтаў? Мо хаця б народзіцца “прыз-постфактум” — за лепшую песню? Тым больш, што А.Атрашкевіч, нягледзячы на працу ў Мінску, не кінула кіраўніцтва эстраднай студыяй у Маладзечне, і яе ўнёсак у развіццё культуры рэгіёна — вельмі значны.

Белы аркуш — блакіт CD

Неба над фестывальным Маладзечнам то “плакала”, то падміргвала сонейкам, але “палаткі” з саляна-лазова-драўлянымі вырабамі Маладзечанскага раённага цэнтра рамёстваў не зважалі на надвор’е. Паводле традыцыі, спявалі-спаборнічалі “вершавалі” адразу на некалькіх пляцоўках. Штосці ўзнікала нават спантанна — да прыкладу, песенны зварот да родных маладзечанцаў знакамітага кампазітара Алега Елісеенкава. На плошчы паказваў свой сольнік ансамбль “Свята”. А культурна-святая стаў гала-канцэрт.

Уладальнік Гран-пры Аляксандр Салаўёў і старшыня журы — народны артыст Беларусі, кампазітар Эдуард Зарыцкі.

Яго гама адценняў, што складалася з колераў сцэнічных строяў артыстаў, была пераважна светлай, празрыста-пастэльнай. Чым не сімвал сінявокай Беларусі, якую ахоўваюць анёлы? Сімвалічна і тое, што годным пачатковым імпульсам канцэрта сталі ансамбль “Універсум” і іншыя студэнцкія калектывы БДУКІМ, а выхаванцы кафедры харэаграфіі пад кіраўніцтвам Святланы Гуткоўскай надалі выступленням многіх артыстаў пластычную “разыначку”.

Бела-блакітныя фарбы канцэрта выклікалі і іншыя асацыяцыі: з белымі аркушамі паперы, на якіх народзіцца вершаваныя радкі і нотны стан, з серабрыста-блакітнымі кампакт-дыскамі — з іх загучаць новыя песні. Перажыўшы эйфарыю юбілею, прызнаемся шчыра: удалы, добра складзены і зрэжысраваны гала-канцэрт стаў “дайджэстам” многіх іншых праектаў, сярод якіх — і “Нашы песні” АНТ, і конкурс АНТ на лепшую патрыятычную песню, канчатковы пераможца якога так і не быў вызначаны. Мо, трэба Маладзечну пахлапаціцца пра ўласныя “міжфестывальныя” і “дафестывальныя” праекты? У прыватнасці, пра конкурс лепшых беларускамоўных песень, якія адразу з’явіліся б у тэле-, радыё-эфіры, — абавязкова з пазначэннем іх аўтарства. Бо калі згадаць нашых творцаў толькі раз на два гады, не дзіва і забыцца на іх імёны, а то і пераблытаць, як гэта, на жаль, часам здаралася гэтым разам.

Карацей, давайце рыфмаваць словамі гімна фестывалю: “Маладзечна будзе вечна!” — вечна і заўсёды, як будучы з намі вечна і заўсёды нашы мова і нацыянальная культура.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Басанож па акіяне да зоркі

Першы Сусветны фестываль-конкурс “Славянская зорка-2009”, што прайшоў у Маскве, прынёс бліскуючую перамогу беларускаму спявачцы Каці Оўшэн. Яна атрымала Гран-пры і была ўзнагароджана медалём “За прафесіяналізм”.

Фестываль ахопліваў два розныя конкурсы — вакалістаў і харэаграфіі. Арганізатарамі выступілі Сусветны цэнтр музычных жанраў “BEST”, Усерасійскі выставачны цэнтр, Міжнародны саюз музычных дзеячаў, Музычнае таварыства Масквы, ГІТІС і Маскоўскі акадэмічны тэатр сатыры. Надалей “Славянская зорка” будзе праводзіцца ў розных краінах. Так, у снежні — студзені плануецца правесці гэты фестываль у Ізраілі, у красавіку — у Якуціі.

А ці зменіць у чарговы раз свой псеўданім і імідж Каця Оўшэн? Каця Іўліева, якая спявала з 5-ці гадоў, ператварылася спачатку ў Эрыку, потым — у Ніколь (і, адпаведна, спявала пераважна французскамоўныя песні Леаніда Шырына). Нарэшце, літаральна на пачатку гэтага года, яна стала “акіянам” — менавіта так перакладаецца ейны цяперашні сцэнічны псеўданім.

— Асаблівацю вакальнага конкурсу, — расказала Каця Оўшэн, — было тое, што ўсе тры песні выконваліся не толькі ў адзін дзень, але і практычна запар — з перапынкам у некалькі хвілін, пакуль ідуць наступныя два нумары. Іншымі словамі, часу — каб ледзь толькі пераапрацуцца. Праспяваўшы першую песню, я кінулася за кулісы і літаральна на хаду пачала здымаць басаножкі. Але маё выкананне так спадабалася, што мяне сталі выклікаць на паклон. Так і давялося выбегчы на сцэну басанож...

На конкурсе Каця Оўшэн выконвала англамоўны шлягер з рэпертуару Сціва Уандэра, рускамоўную песню на ўласныя словы, напісаную Леанідам Шырыным, з якім яна супрацоўнічае апошнія пяць гадоў, і беларускамоўны блюз “Дзівосны сон”. Ці не гэтая песня “прадкавала” перамогу?

Установа культуры: проект інтэрактыў пад адкрытым небам

Разнастайных прапаноў цікавага адпачынку ў нашай краіне, прынамсі, у сталіцы, штогод становіцца ўсё больш. А вольнага часу ў сучаснага чалавека — усё менш. Вось і даводзіцца выбіраць паміж чыстым паветрам на лецішчы і паходам у тэатр або музей. Зрэшты, даўно

ных мовах. Зразумела, няма чаго казаць у такім выпадку і пра такі шук, як віртуальная экскурсія, якую прадстаўляе, скажам, сайт музея ў Кіжы. Не змог знайсці, у рэшце рэшт, элементарнага — коштаў на білеты і паслугі.

Што да транспартнага пытання, на якое часцяком скардзяцца наведвальнікі ўстановы, дык на сайце прадстаўлена схема праезду ад далёка не цэнтральнай сталічнай аўтастанцыі “Паўднёва-Заходняя”. Спецыяльны маршрут дзейнічае некалькі разоў на дзень і прывозіць да аўтастанкі — за музейны слагбаум. Але, акрамя яго, у

набыты білет так і не даваўся нікому прад’явіць: наглядчыцы сустрэліся крыху далей: сядзелі на лавачках на супраць прыгожай царквы. Апошняя сустрэла выстаўкай старажытных ікон, а школу часоў Мікалая II, здаецца, толькі што пакінулі вучні.

Побач з царквой — “Беларуская карчма” — колішні музейны экспанат, які быў перададзены ў арэнду прыватнікам. Яна прыемна ўразіла якасцю страў, абслугоўвання, нацыянальным каларытам у афармленні. Хаця цэны тут, відаць, разлічаны, звольскага, не на айчыннага турыста: скажам, за по-

месцы, адкуль ён прывезены ў скансен, прыкладным часе стварэння. Больш падрабязнай інфармацыі няма, як, на дзіва, адсутнічаюць і звычайныя для любога музея шылдачкі ля экспанатаў: усё ж сучасны музей — гэта не толькі вітрыны, якія “нельга кранаць рукамі”.

Увогуле, скансены ў гэтым сэнсе — унікальныя ўстановы, бо лёгка дазваляюць выходзіць на інтэрактыўны ўзровень. Сапраўды, а чаму нельга паспрабаваць пакарыстацца, скажам, сялянскімі прыладамі або нават пераначаваць у хаце стогадовай даўніны? А

вандроўкі ў сталічнай дырэкцыі ўстановы. Усмешку гэтую добра разумееш, калі даведваешся, у чым унікальнасць беларускага скансена. Аказваецца, ён адзіны недабудаваны з еўрапейскіх. І калі будзе завершаны — пакуль невядома.

Адбылося так таму, што беларускі музей ці не самы малады ў свеце з падобных. Хаця першая ідэя стварыць нацыянальны скансен з’явілася яшчэ ў 1908 годзе ў знакамітага мастака Фердынанда Рушчыца. Аднак Першая сусветная вайна перакрэсліла ягоныя планы. Другую спробу Рушчыц зрабіў у

Гусі выратавалі Рым, але шкодзяць помнікам скансена

Як прыцягнуць інвестара на 150 гектараў спадчыны?

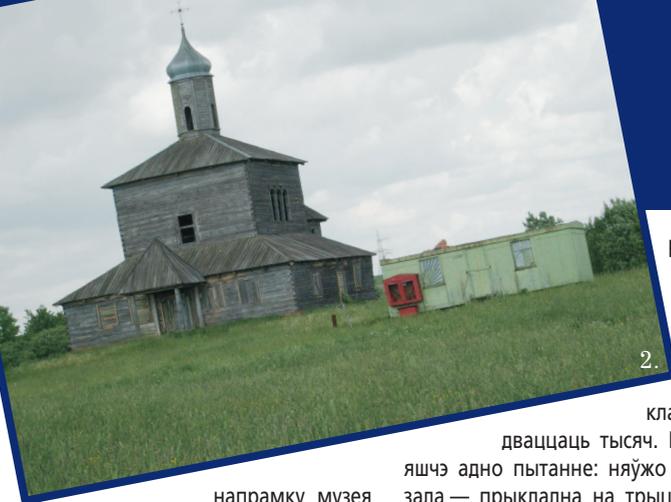
прыдуманна добрае спалучэнне двух гэтых аспектаў культурнага адпачынку. Маю на ўвазе музей старажытнага побыту пад адкрытым небам — скансены, якіх на сёння налічваецца ў свеце каля 600.

Ёсць свой падобны музей і ў Беларусі, ля зліцця легендарных рэк Пцічы і Менкі, паміж вёскамі Азярцо і Строчыца, за чатыры кіламетры ад Мінскай кальцавой аўтадарогі. Здаецца, само месца прызначана для турыстычных маршрутаў. Не дзіва, што колькасць ахвотных прыехаць сюды павялічваецца ў геаметрычнай прагрэсіі.

Аднак, нягледзячы на ўсё большы інтарэс да нашага скансена, пабываць у ім не так проста: хоць музей і знаходзіцца непадалёк ад горада, дабірацца да яго без асабістага аўтамабіля даволі нязручна. Тыя ж, хто наведваў гэтае унікальнае месца, вяртаюцца пад вялікім уражаннем. Але — скардзяцца: на той самы нязручны праезд, сціплы і не самы танны выбар харчавання, санітарныя праблемы... Карэспандэнт “К” вырашыў наведваць скансен у якасці турыста, каб на месцы, так бы мовіць, знутры даследаваць сітуацыю. А пасля, разам з кіраўніцтвам установы і зацікаўленымі спецыялістамі, абмеркаваць шляхі вырашэння праблем музея.

“Чартэры” ў Строчыцы

Сёння любая паспяхова ўстанова культуры пачынаецца са старонкі ў Інтэрнеце. На жаль, на сайце Музея народнай архітэктуры і побыту інфармацыя прадстаўлена вельмі сцісла. Калі рабіць акцэнт на турыстычны патэнцыял гэтай установы, варта адзначыць таксама адсутнасць звестак на замеж-

напрамку музея аўтобусы адпраўляюцца амаль кожную гадзіну, так што пытанняў з транспартам, прынамсі, у будні дзень вандроўкі карэспандэнта “К”, не паўстала. Канешне, калі б “чартэры рэйс” у музей наладзіць, напрыклад ад чыгуначнага вакзала, скансен, думаецца, стане куды больш прыцягальным для турыстаў.

Вітаем у... XIX стагоддзі...

Зразумела, перш чым апынуцца сам-насам з экспанатамі, набыў білет. Каса размешчана бліжэй да ўезда, таму даваўся вярнуцца на сотню метраў назад ад месца высадки пасажыраў “чартэра”. Кошт білета — 6300 рублёў. Не самы танны, скажаце, музей? Але хто сказаў, што скансен павінен быць бясплатным? Уваход у той жа стагольмскі каштуе ўсё 10 еўра. У дадатак да білета атрымаў план з абзначэннем усіх пабудов і набор паштовак з краявідамі музея. Маецца і невялікі выбар сувеніраў: у асноўным, лялькі і вырабы народных майстроў.

Тэрыторыя скансена складаецца з трох частак, прывесчаных архітэктуры і народнаму побыту Цэнтральнай Беларусі, Паазер’я і Падняпроўя. Падыходзім да брамы і — трапляем у XIX стагоддзе, з якога паходзіць большасць экспанатаў музея. Крыўдна толькі, што

рыцю дранікаў са смажанай давадзецца выкладзіць амаль дваццаць тысяч. Паўстала і яшчэ адно пытанне: няўжо невялікая зала — прыкладна на трыццаць месцаў — здолее забяспечыць харчаванне наведвальнікаў масавых святаў у музеі?. Іх колькасць даходзіць да некалькіх тысяч, а іншых пунктаў харчавання не заўважыў.

Што да пытання санітарыі, якое таксама ўзнімаецца наведвальнікамі, то стацыянарная прыбіральня з гарачай вадою аказалася толькі ў прыватнай карчме. На тэрыторыі ж самога скансена знайшоў даволі сучасную знешне, але не дужа прыцягальную знутры канструкцыю каля адміністрацыйнага комплексу і некалькі пластыкавых кабінак. Мо ў кантэксце XIX стагоддзя, з якога, паўтаруся, паходзіць тут большасць помнікаў архітэктуры, такія буданчыкі і зацікаваць турыста, але ж пытанне з камфортам яны не вырашаць.

Рукамі не кранаць!

Пакуль блукаў па тэрыторыі музея, надвор’е змянілася колькі разоў і прымусліла схавацца ад дажджу ў адной з хат, дзе паспрабаваў распытаць пра тое-сёе наглядчыц — у асноўным, жанчын сталага веку. На жаль, падрабязна распавесці пра помнікі ды іх гісторыю яны не могуць. Што ж рабіць? Вяртацца да касы і замаўляць экскурсію? Выратавала выдадзеная ў касе (відаць, усё ж нездарма) схема музея, з якой даведаўся аб прызначэнні будынка,

летам у строях, адпаведных кожнаму з прадстаўленых рэгіёнаў, маглі б сустракаць гасцей студэнты-гісторыкі... “Пажарная бяспека! — бярэ пад сумнеў мае “рацыяналізатарскія” прапановы адна з наглядчыц. — Хто гарантуе, што студэнты не будуць курыць побач з каштоўнымі экспанатамі?”

Так, цяжка не пагадзіцца. Але сёння наш скансен пакідае адчуванне той самай “вітрыны за шклом”: глядзець можна, але — не больш за тое. Ды і глядзець, як аказалася, на некаторыя пабудовы можна толькі звонку. Прыкладам, у сектары “Падняпроўе” ўвагу адразу прыцягвае маляўнічая царква з вёскі Барань Аршанскага раёна. Пабудавана яна ў 1703 (зноў прывяду параўнанне: у стагольмскім скансене няма такіх старадаўніх аб’ектаў) і, на думку некаторых мастацтвазнаўцаў, некалькі разоў сустракаецца на палатнах Марка Шагала! Але зайсці ў яе нельга: няма перакрыццяў. А побач стаіць нейкі вагончык кшталту тых, якімі звычайна карыстаюцца будаўнікі: аказалася, планавалі рэстаўрацыйныя работы, але яны так і не былі праведзены. Тое ж і з млынам, што “родам” з Мядзельшчыны, у сектары “Паазер’е”: глядзець можна толькі звонку. У такім выпадку падумалася: зразумела, старыя рэчы — каштоўныя, але побач можна было б размясціць якасную копію...

Адзіны ў Еўропе... Недабудаваны...

— Наш беларускі скансен — унікальны для Еўропы, — горка ўсміхаецца дырэктар Музея народнай архітэктуры і побыту Святлана Лакотка, з якой сустраўся на наступны дзень пасля сваёй

1930-я ў Польшчы: Музей меркавалася размясціць пад Вільняй, але перашкодзіла ўжо Другая сусветная вайна...

Канчаткова рашэнне аб стварэнні музея пад Мінскам было прынята толькі 9 снежня 1976 года. (Для параўнання: менавіта ў 1976 годзе была завершана асноўная экспазіцыя ўкраінскага скансена пад Кіевам.) Дзесяць гадоў спатрэбілася на экспедыцыі беларускіх вучоных па рэгіёнах і стварэнне адпаведнага спіса будучых экспанатаў. І толькі ў 1986-м пад Мінск прывезлі першыя часткі акуратна разабраных будынкаў.

Тэрыторыя музея, згодна з першапачатковай задумай, павінна была заняць 220 гектараў: 150 — на адным беразе Пцічы і 70 — на процілеглым (у стагольмскім скансене на сённяшні дзень — каля 50). У экспазіцыі запланавалі 6 сектараў, якія адпавядаюць этнаграфічным раёнам Беларусі: Цэнтральная Беларусь, Падняпроў’е, Паазер’е, Панямонне, Усходняе і Заходняе Палессе. У планы было ўключана стварэнне сектара “Мястэчка”, дзе мусіў аднавіцца дух характэрнага для ўсёй Беларусі названага тыпу паселішча. Распрацоўку праектаў рэстаўрацыі помнікаў архітэктуры, экспазіцыйных сектараў, малых форм (агароджы, брамы, калодзежы) выконвалі спецыялісты “Белпраектрэстаўрацыі”.

У стварэнні экспазіцыйнай зоны тэрыторыі музея прадугледжваўся комплексны пыдыход, менавіта л а н д ш а ф т н а - э т н а г р а ф і ч н ы . Азеляненне кожнага сектара мусіла адпавядаць ландшафту мясцовасці: баравіны — у “Паазер’і”, дубы — у “Падняпроў’і” і г. д. Работы па пераносе будучых экспанатаў спыніліся ў 1994 годзе, таму пакуль скончана толькі час-

тка, прысвечаная Цэнтральнай Беларусі, часткова створаная экспазіцыі Падняпроўя і Паазер'я.

— Меркавалася перанесці на тэрыторыю музея каля 250 пабудов і амаль 50 тысяч іншых экспанатаў: мэбля, адзенне, посуд, прылады працы, — працягвае свой расповед дырэктар. — Але паспелі перанесці, адрэстаўраваць і адкрыць для наведвальнікаў толькі 25 будынкаў. Яшчэ 7 перавезлі, ды рэстаўрацыя на гэтых аб'ектах не была завершана. Астатнія пакінулі на месцах да лепшых часоў. Цяпер мы вымушаны

ён можа займаць толькі тады, калі яго экспазіцыі будуць уключаць у сябе прадметы з усіх рэгіёнаў краіны.

— Мы ўжо гатовы ствараць копіі помнікаў драўлянага дойлідства, а не займацца выключна пераносам, — распавядае далей Святлана Лакотка. — Плануецца, што ў сектары “Мястэчка” ўзвядзём толькі копіі: там і з'явіцца магчымасць дэманстраваць наведвальнікам тагачасныя жыццё і побыт.

Але копіі — копіямі. Справа яшчэ

Комплекс проблем у комплексе

І сапраўды, стан некаторых экспанатаў на тэрыторыі музея выклікае заклапочанасць: 7 пабудов патрабуюць сур'ёзнай рэстаўрацыі. Таму турысты іх пакуль не наведваюць. Два гады таму было прынята рашэнне па рэстаўрацыі праблемных аб'ектаў, але за гэты час выканана пакуль толькі карэкціроўка праектнай дакументацыі.

— Пытанне не толькі ў сродках, але і ў адпаведных спецыялістах, — упэўнена дырэктар. — Рэстаўрацыйныя работы ў музеі могуць весці толькі адпаведным чынам пад-

У Мікалая Юркевіча іншае меркаванне. На яго думку, падзяляць рэстаўрацыйны праект на некалькі частак не мае сэнсу, а вырашаць усе праблемы патрэбна ў комплексе, каб разам з рэстаўрацыяй будынкаў працаваць і над камунікацыямі.

Абмежавацца плошчай у 150 га

— Калі прымалася рашэнне аб размяшчэнні музея, асноўнай перавагай пляцоўкі на Пцічы лічылася наяўнасць паблізу аўтамабільнай трасы Мінск — Брэст. Пад'езд з боку цяперашняй мінскай “Малінаўкі” планавалася як службовы, а выкарыстоўваецца як асноўны. Таму ў нас дасюль няма інфраструктуры для прыёму ту-

корміць не толькі турыстаў. Па словах дырэктара, супрацоўнікі музея могуць падсілкавацца амаль на працоўным месцы за сімвалічную плату.

Вырашыць пытанне з альтэрнатыўным пад'ездам даволі складана. Але відавочна, што новы пад'езд неабходны: толькі за час размовы з карэспандэнтам “К” на дырэктарскі факс прыйшло пяць заявак на экскурсійнае абслугоўванне ад турфірм.

— Але з боку тых жа кампаній пастаянна паступаюць і прэтэнзіі: маўляў, прамысловая зона і аўтарынак — не лепшы пачатак для тура па маляўнічых ваколіцах Мінска, — кажа Святлана Лакотка. — Некаторыя з-за гэтага суседства нават не ўключаюць наш музей у свае планы. Будаўніцтва новага пад'езда ад Брэсцкай шашы праз Воўчаквічы вырашыла б транспартнае пытанне ўсіх мясцовых адметнасцей.

Прызнае дырэктар і некаторыя іншыя хібы. Напрыклад, абяцае, што ў хуткім часе побач з кожным будынкам музея з'явіцца тлумачальныя шыльдачкі на некалькіх мовах, а інтэрнет-рэсурсам зоймуцца сапраўдныя спецыялісты.

Дарэчы, пра спецыялістаў. Гаспадарка, як можна здагадацца, у музея немаленькая, ёсць нават сваё пажарнае дэпо. Усяго, па штатным раскладзе, — 123 супрацоўнікі, яшчэ 3 наняты за кошт пазабюджэтных сродкаў. За апошнія тры гады колькасць атрыманых ад наведвальнікаў грошай вырасла амаль у пяць разоў: ад 53 мільёнаў у 2005 годзе, да 237 — у мінулым.

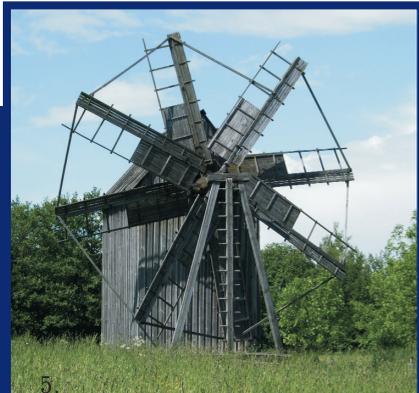
Наводзіць парадак на тэрыторыі дапамагаюць суседнія аграфірмы. Але мясцовыя жыхары ісці ў штат музея асаблівага імпульсу не выказваюць: малыя заробкі. На прэміі і камунальныя паслугі, па словах дырэктара, ідзе большая частка пазабюджэтнага фонду. Таму наглядчыкі дасюль не апрануты ў нацыянальныя строі. Тыя касцюмы, што выкарыстоўваюцца пад час мерапрыемстваў, належаць самім супрацоўнікам і зроблены іх рукамі за асабістыя сродкі. Што ж наконт ідзі пасяліць у музеі пад час летніх канікул студэнтаў-валанцёраў, то яна трэці год запар рэалізуецца з дапамогай практыкантаў Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта.

У беларускага скансена ёсць тое, пра што толькі мараць многія іншыя музеі: унікальныя экспанаты, вялікая тэрыторыя, шырокія магчымасці для паўпаўнення калекцыі. І доказы таму — плынь турыстаў, а значыць — і грошай, якія павялічваюцца ці не з кожным месяцам. Ды ўсё ж гэтыя сродкі не змогуць цалкам забяспечыць вырашэнне надзённых і часцяком вельмі спецыфічных праблем музея вадкрытым небам. Таму, прычым вельмі своєчасова, паўстае пытанне неабходнасці інвестыцыі у скансен. Іншая справа — на што іх накіраваць у першую чаргу.

Думаецца, увагу ў цяперашніх умовах варта закэнтаваць якраз на ўпарадкаванні і захаванні існуючых сектараў і далейшым прасоўванні брэнда беларускага скансена на рынку турыстычных паслуг краіны. Павелічэнне ж колькасці пабудовы вымагае і якасна больш высокага ўзроўню працы па даглядзе за імі, чаго на сёння музей сваімі сіламі забяспечвае недастаткова. Разам з тым, час не спыняе натуральны працэсы, і помнікі папросту страчваюцца.

Таму і паўстае пытанне пра долевыя інвестыцыі ў музей і ягоную інфраструктуру. Прынамсі, кожны з інвестараў у такім выпадку ведае, у што і з якім прагназаваным вынікам укладваюцца грошы. У выпадку са скансенам, падаецца, прагнозы і перспектывы ўсё ж аптымістычныя.

Антон СІДАРЭНКА,
наш спецыяльны карэспандэнт
Фота аўтара і з архіва музея

На здымках: 1. Этнаграфічнае свята ў беларускім скансене; 2. Вагончык каля царквы з вёскі Барань Аршанскага раёна, якая патрабуе рэстаўрацыі, чакае будаўнікоў; 3. Адзіны пад'езд да музея з боку мікрараёна “Малінаўка”; 4. Схема музея, дзе адлюстраваны цяперашнія і будучыя сектары; 5. Млын з вёскі Янушоўка Мядзельскага раёна; 6. Замест агульнапрынятага ва ўсіх краінах свету знака-сімвала аб забароне курэння на пэўнай тэрыторыі ў беларускім скансене сустракаюцца яшчэ і такія “архаічныя” шыльды, а хацелася б бачыць каля кожнага экспаната звесткі аб ім; 7. Экспанат “Беларуская карчма”, асвоены арандатарамі; 8. Новы дах з чароту над хатай у сектары “Падняпроўе” ствараецца па традыцыйных тэхналогіях.

ездзіць па рэгіёнах і правяраць стан занесеных у спіс аб'ектаў. Адзначу, што ў сваёй працы мы сутыкнуліся з шэрагам праблем, якіх не было ў вучоных тры дзесяцігоддзі таму: са зменай эканамічнай сітуацыі некаторыя гаспадары адмаўляюцца прадаваць сваё жылло. Зразумелі каштоўнасць гістарычных пабудов і мясцовыя ўлады, якія атрымалі шанец для развіцця мясцовага аграэкатурызму. А некаторыя з адабраных для пераносу аб'ектаў, наадварот, знаходзяцца ў заняпадзе: за іх станам не сачылі належным чынам. Да таго ж, пэўныя пастановы і заканадаўчыя акты па ўладкаванні населеных пунктаў у шэрагу выпадкаў наогул пагражаюць зносам старым пабудовам. Прывесці ж іх у неабходны стан могуць толькі прафесіяналы-рэстаўратары.

Не ўсё добра і з музейнымі прадметамі, якіх налічваецца каля 22 тысяч. У экспазіцыі наведвальнікі могуць азнаёміцца толькі з 10% усёй калекцыі. Астатнія 90% знаходзяцца ў непрыстасаваных памяшканнях, дзе няма магчымасці падтрымліваць тэмпературна-вільготнасны нарматыўны рэжым. Частка фондаў знаходзіцца ў Мінску ў арандаваных памяшканнях, частка — у непрыстасаваных аб'ектах на тэрыторыі музея, астатнія — у вёсцы Строчыца.

Не ў “вясковым рэжыме”

Пытанне “Быць ці не быць нацыянальнаму скансену?” стаіць вельмі востра, бо адпаведны статус

ў тым, што дрэва захоўваецца ў нармальным стане каля 100 гадоў, а потым пачынаецца яго паступовая дэструкцыя. Супрацоўнікам жа скансена даводзіцца працаваць з экспанатамі, якім па 100, 200 ці нават 300 гадоў! З гэтай прычыны і не атрымліваецца эксплуатаваць іх у звычайным, “вясковым”, рэжыме. Спрабавалі музейшчыкі завесці гусей, качак у адной з сядзіб, але высветлілася: шкодныя для старога дрэва мікраарганізмы размнажаюцца пры гэтым з большай хуткасцю.

У гэтым накірунку праца не можа весціся без узаемадзеяння са спецыялістамі. Каб даведацца аб стане такога супрацоўніцтва, звярнуўся да кандыдата біялагічных навук Інэсы Ганчаровай, кіраўнікі групы па біязабруджвання Інстытута мікрабіялогіі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, якая займаецца даследаваннем праблемы старога дрэва ў беларускім скансене.

— Наша ўстанова дае рэкамендацыі, з дапамогай якіх сродкаў можна падоўжыць час існавання пабудовы, — патлумачыла яна. — Але пытанне не толькі ў самой навуцы. У штаце музея павінен быць адпаведна падрыхтаваны спецыяліст, які стане займацца гэтай праблемай. А пакуль што нам даводзіцца праводзіць спецыяльныя семінары для супрацоўнікаў скансена, дзе мы тлумачым, як лепш захоўваць экспанаты і займацца апрацоўкай будынкаў антысептыкамі. Шмат памылак робіцца пры няправільным выкарыстанні тэхналогій будаўніцтва, ад чаго мікрафлора атрымлівае значна больш шанцаў на хуткае памнажэнне.

рыхтавання прафесіяналы па традыцыйных тэхналогіях. За савецкім часам у складзе тагачаснага інстытута “Белрэстаўрацыя” існавала падраздзяленне, якое гэтыя працы выконвала. Але цяпер яго няма. Даводзіцца шукаць фірмы, здольныя працаваць з дрэвам, чаротам. Адно навучанне такіх спецыялістаў каштуе вялікіх грошай. Напрыклад, людзі, якія сёння замяняюць у музеі чаротавыя пакрыцці, праходзілі падрыхтоўку ў Польшчы.

А вось кіраўнік аб'яднанай дырэкцыі па будаўніцтве Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Мікалай Юркевіч лічыць, што спецыялісты, якія могуць працаваць з дрэвам, на Беларусі не пераваліся:

— Знайсці ахвотных выконваць такія рэстаўрацыйныя работы не цяжка, працаваць у нас з дрэвам умеюць. Трэба проста правесці адпаведны тэндэр. Справа ж, як вы можаце здагадацца, толькі ў наяўнасці сродкаў.

На недахоп сродкаў спасылаліся амаль усе, з кім давялося гутарыць пабудовы, — патлумачыла яна.

— На вялікі жаль, пра грошы вам будуць гаварыць у кожнай установе, — кажа начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі. — Праблемы Музея народнай архітэктуры і побыту — не унікальныя. Справа нават не ў тым, каб атрымаць грошы на рэканструкцыю, а — каб выкарыстаць іх рацыянальна.

— Мы гатовы разбіць праект рэстаўрацыі на некалькі частак, каб рабіць экспазіцыю па чэргах, — кажа дырэктар музея.

13 чэрвеня адбылася Спартакіяда работнікаў культуры і мастацтва-2009, якую ладзіла Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. На спартыўна-турыстычную базу "Алімпіец", што знаходзіцца непадалёк вёскі Сёмкава на Міншчыне, з'ехаліся спартыўныя каманды арганізацый культуры рэспубліканскага падпарадкавання з усіх абласцей краіны.

З прывітальным словам да ўдзельнікаў звярнуўся міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Ён пажадаў усім добра выступіць на спаборніцтвах, нягледзячы на ​​неспрыяльныя прыродныя ўмовы, і адзначыў, што ў нашай краіне вядзецца вялікая работа па ўмацаванні здароўя. Міністр паабяцаў: у на-

бульбай, а таксама забаванні цвіка ў калоду. За апошні конкурс міністр быў узнагароджаны заахвочвальным падарункам.

А на галоўнай сцэне адбыліся выступленні шматлікіх творчых калектываў БДУКІМ — лаўрэатаў рэспубліканскіх і міжнародных конкурсаў і фестывалю. Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны разгарнуў каля ўвахода на стадыён ваенную палявую кухню, дзе кожны ахвотны мог пакаштаваць гарачага салдацкага супу і кашы.

А трэцяй гадзіне дня на ўрачыстым паstraенні былі агучаны вынікі Спартакіяды. Намеснік міністра культуры Уладзімір Грыдзюшка падзякаваў усім удзельнікам, арганізатарам за добрую падрыхтоўку. Ён зазначыў, што тройчы культурна-спартыўнае мерапрыемства пра-

ходзіла непадалёк ад Мінска, а наступныя плануецца ладзіць ва ўсіх абласцях нашай краіны. І першай Спартакіяду работнікаў культуры ў наступным годзе прымае Гродзеншчына.

Шматлікія прызы і падарункі пераможцам урачыста ўручалі Уладзімір Грыдзюшка, начальнік упраўлення фізічнай культуры Міністэрства спорту і турызму Павел Няпрахін, старшыня Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Мікалай Шаўцоў.

Першае агульнакаманднае месца заняла каманда Гомельскай вобласці, другое — каманда Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", трэцяе — каманда Віцебскай вобласці. Лепшай у міні-футболе прызнана каманда "Беларусьфільма", у валеболе — каманда ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама. Абсалютнымі

Удзельнікі свята вітае алімпійскі чэмпіён Аляксандр Раманькоў.

пераможцамі ў дартсе прызнаны Павел Астаповіч — прадстаўнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама, і Алена Юркова — супрацоўніца Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм". У настольным тэнісе чэмпіёнамі сталі Давід Джоджыя — супрацоўнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама і Святлана Кайкова — прадстаўнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама. Першае месца ў перацяганні каната падзялілі каманды ўпраўлення культуры Магілёўскай вобласці і Мінгарвыканкама.

Самым дужым удзельнікам спартакіяды — пераможцам у гіравым спорце — прызнаны Уладзімір Заіцаў — прадстаўнік "Беларусьфільма", а ў лёгкаатлетycznym кросе нікто не змог апырадзіць Аляксандра Стасевіча і Анжаліку Савіцкую, супрацоўнікаў упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама.

Самыя дужыя і самыя хуткія сабраліся пад Мінскам

"Цвік" праграмы — беларускі боўлінг

ступнай Спартакіядзе будзе браць удзел і каманда Міністэрства культуры. Выступіць перад культасветнікамі і вядомы беларускі спартсмен, алімпійскі чэмпіён Аляксандр Раманькоў.

Спаборніцтвы ўключалі міні-футбол, лёгкаатлетычны крос, перацяганне каната і іншыя віды спорту. З-за дажджу спартсмены, якія выступалі ў настольным тэнісе, дартсе, гіравым спорце, змагаліся за перамогу ў адным з будынкаў спартыўнай базы.

Студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў разгарнулі ў межах стадыёна вялікую спартыўна-забаўляльную праграму. "Пападзі ў цвік", "Моцная калода", "Кіданне меча з бульбай", "Меткі валёнак", "Водны валебол", "Беларускі боўлінг" — гэта далёка не ўсё пералік тых забавак, у якіх прынялі ўдзел шматлікія ўдзельнікі і наведвальнікі мерапрыемства. Дарэчы, Павел Латушка паспрабаваў свае сілы ў кіданні меча з

Моманты Спартакіяды работнікаў культуры і мастацтва-2009: жартам і ўсур'ёз.

Усім удзельнікам, а сабліва — пераможцам — трайнае "гіп-гіп-ура!". А камандзе ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама — пажаданне выступіць пасляхова на наступнай Спартакіядзе, дзе яны стануць гаспадарамі, і заняць адно з прызавых месцаў. Дома, як кажуць, і сцены дапамагаюць.

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
Андрэй СПРЫНЧАН (фота),
нашы спецыяльныя
карэспандэнты**

Напісана вайной

У Бярэзінскай раённай бібліятэцы запланаваны шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Бібліятэчны тэатр кнігі падрыхтаваў цыкл тэатралізацый "Крычыце, кнігі, памяццю людской!". У аснову дзеі пакладзены літаратурна-дакументальныя кнігі беларускіх майстроў слова...

Мабільны варыянт тэатра дазваляе мясцовым бібліятэкарам пабываць і ў вучнёўскіх класах, і ў актывых залах бярэзінскіх школ, данесці запатрабаваную ды актуальную тэму патрыятычнага, антываеннага выхавання.

Ёсць у бібліятэцы і музей-тэатр "Пракляцце вайне", дзе спектаклі адбываюцца на фоне экспазіцыі, у якіх прадстаўлены архіўныя матэрыялы часоў Вялікай Айчыннай. У аснове тэатралізацыі — успаміны бярэзінцаў: ахвяр акупацыі, вязняў фашысцкіх канцлагераў, остэрбайтэраў на прымусовых работах у Германіі, герояў кнігі ўспамінаў "Вайна маю памяць дагтуль катую". Яе стварылі бярэзінскія бібліятэкары.

**Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
супрацоўнік Бярэзінскай
раённай бібліятэкі**

Гэтымі днямі хормайстар узорнага хору хлопчыкаў Светлагорскай школы мастацтваў Галіна Ур'еўская-Еўсюкова прымае віншаванні: ейныя выхаванцы ў польскім Беластоку на 28-м Міжнародным конкурсе праваслаўных духоўных песняпеваў "Найновка-2009" атрымалі дыплом 2-й ступені, саступішы першынство толькі юным харыстам з Кіева.

Між іншым, другая частка прозвішча Галіны Львоўны — таксама "хормайстарская". Яе муж Аляксандр Еўсюкоў — выдатнік асветы СССР і Рэспублікі Беларусь — у свой час кіраваў у Мінску славетным узорным хорам "Журавінка". Гэта пасля яго пераезду ў Светлагорск малады горад будаўнікоў, хімікаў, нафтавікоў стаў яшчэ і спеўным горадам. З'явіліся гастрольныя маршруты, аб якіх юныя светлагорцы нават і не марылі. Яны з сенсачынным поспехам пачалі выступаць на міжнародных фестывалях. Былі і сольныя канцэрты ў Мінску. Ды і сам Светлагорск стаў горадам, куды з вялікім задавальненнем пачалі прыязджаць славетныя харавыя калектывы. Пачало ладзіцца і "Спеўнае поле", прысвечанае Дню Перамогі, іншым гістарычным падзеям.

Інструмент пад назвай "хор"

І вось — яшчэ адзін міжнародны поспех. Атрымаць дыплом 2-й ступені на конкурсе 28 хораў з 11 краін свету — гэта, шчыра кажучы, творчы подзвіг. Узорны хор хлопчыкаў скарыў спецыялістаў пранікнёным акапельным выкананнем праваслаўных вакальных твораў кампазітараў А.Хлебнікава, Д.Бартнянскага, М.Кедрова, П.Часнакова, А.Архангельскага. Пра гэта і гаварыў прафесар Варшаўскай кансерваторыі Рамуальд Твардоўскі, уручаючы Галіне Львоўне заслужаную ўзнагароду.

— Праваслаўная частка нашага рэпертуару стала плёнам натхнёнай працы на працягу года, — тлумачыць Галіна Львоўна. — Перад ад'ездам у Польшчу мы паказалі

сваю конкурсную праграму прыхаджанам мясцовых храмаў і атрымалі бласпавенне іх настаіцеляў.

Пытаюся аб спецыфіцы працы з харавым калектывам хлопчыкаў і юнакоў.

— Харавыя спевы а-capella патрабуюць вышэйшага, можна сказаць, элітнага майстэрства. Нам дапамагло і тое, што мы напярэдадні ўдала выступілі ў міжнародным конкурсе праваслаўнай духоўнай музыкі, які праходзіў у Мінску, і дзе мы, як кажуць, не згубіліся сярод 54 хораў краін Еўропы і сталі дыпламантамі. Што ж да хлопчыкаў, дык яны, калі іх зацікавіць, здольныя ствараць вакальныя чуды.

Мне неаднойчы даводзілася чуць выступленні выхаванцаў Галіны

Львоўны, і магу засведчыць: іншым разам здаецца, што ў хоры спяваюць адны салісты, хаця і ведаю, што імі з'яўляюцца толькі Мікіта Манько і Юра Пузыроў.

— О, каб жа ўсе ў хоры былі салістамі! — смеецца хормайстар. — Гэта быў бы ідэальны варыянт. І да гэтага трэба імкнуцца.

Яна ўдакладняе: афіцыйным крэда яе харыстаў сталі словы "Мы — адзін вялікі інструмент". Што ж да традыцыйнай харавога мастацтва, то Ур'еўская-Еўсюкова пераканана: многае залежыць ад саміх кіраўнікоў харавых калектываў. А каноны акадэмічных спеваў — агульныя: высокі прафесіяналізм, пранікнёнасць, эмацыйнасць, пластычнасць выканання. Гэтым трэба заўжды вучыцца.

І яна вучыцца: не толькі ў Аляксандра Еўсюкова, але і ў Алы Ігумэнавай з Брэста, хор якой лічыцца адным з лепшых у свеце, у кіраўніка рэспубліканскага каледжа пры Акадэміі музыкі Уладзіміра Глушакова.

**Ізяслаў КАТЛЯРОЎ
Светлагорск
На здымку: узорны хор
хлопчыкаў Светлагорскай школы
мастацтваў і хормайстар Галіна
Ур'еўская-Еўсюкова.**

Валерый РАЕЎСКИ: “Сыграў бы Ромула і Праспера”

20 чэрвеня Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы збірае ўсіх прыхільнікаў творчасці народнага артыста Беларусі, рэжысёра Валерыя Раеўскага. У гэты дзень мэтр айчыннай рэжысуры, з чыёй творчасцю звязана жыццё Купалаўскага тэатра на працягу некалькіх апошніх дзесяцігоддзяў, адзначае свой 70-гадовы юбілей. І сёння Валерый РАЕЎСКИ — у нашай V.I.P.-гасцёўні.

РЫНГ**для пратуберанца****Чога чакае глядач?**

— У розныя часы многія спрабавалі вызначыць, што такое тэатр. Адны згадаліся: гэта — кафедра, з якой можна шмат добрага сказаць свету, іншыя параўноўвалі яго з хваробай, што “палоніць” на ўсё жыццё... А якая “формула” тэатра больш блізка вам, Валерый Мікалаевіч?

— Я назваў бы гэта цяжкай працай. У людзей старонніх часта складваецца ўражанне: маўляў, што яны ў тым тэатры робяць? Іграюць спектаклі, потым прыходзяць дадому, ядуць, кладуцца спаць, а раніцай прыходзяць у тэатр, рэпэціруюць, зноў іграюць спектаклі... Але калі павярнуць “фары” ў іншы бок і высвеціць сутнасць тэатра як прасторы пакут за чалавецтва, мы выходзім на новае, касмічнае, мысленне і разуменне тэатральнага мастацтва. І, дарэчы, тая ж Еўропа сёння зноў адыходзіць ад лёгкага забавляльнага жанру ў бок сур’ёзных тэм, да жадання і неабходнасці звяртацца да свядомасці грамадства.

— Але ж акурат тыя самыя “староннія людзі” могуць вам сказаць: паводле статыстыкі, тэатр наведвае ўсяго толькі 2 — 5 працэнтаў насельніцтва зямнога шара...

— Цалкам справядліва. І менавіта таму я не бяру на сябе адказнасць гаварыць, што тэатр — гэта ўстанова, пакліканая для таго, каб толькі вучыць, як жыць. Ёсць жа з глуду можна з’ехаць, калі цябе будуць вучыць жыццю паўсюль, нават у тэатры! Я задаю сустрэчнае пытанне: чога ад тэатра жадае глядач, які сюды прыходзіць?

— **І вы знайшлі на яго адказ?**

— Так: ён, глядач, хоча веселасці. Разуваю, што ў такім рэжыме нам вельмі складана паралельна існаваць. І сур’ёзны тэатр усведмяляе: у гэтай сітуацыі неабходна крышачку змякчыць пазіцыю, інакш — страціш гледача. Зрэшты, любы тэатр думае пра тое, як зрабіць добрую прэм’еру, але ж гэты поспех не заўсёды можна пралічыць і прадбачыць...

На Чэхаскім фестывалі ў Маскве мяне незвычайна ўразіў сваім спектаклем французскі тэатр “Зінгаро”, у аснове якога ляжыць злучэнне дзвюх стыхій — жывёльнага свету і людскога. На сцэне — нястрыманая і прыцягальная стыхія: каля паўсотні прыгожых, магутных коней, калона вады, што на працягу ўсёй дзеі пераліваецца сіне-зялёным колерам, — у фінале пад яе струменем адпачываюць гэтыя жывёлы. А побач з імі бесклапотна і бяздумна весяліцца чалавецтва. Неверагодна прыгожае дзейства! І, разам з тым, магутная асацыятыўнасць: пад час спектакля мне не давала спакою памяць пра дзесяцігадовай даўніны трагедыю на Нямізе...

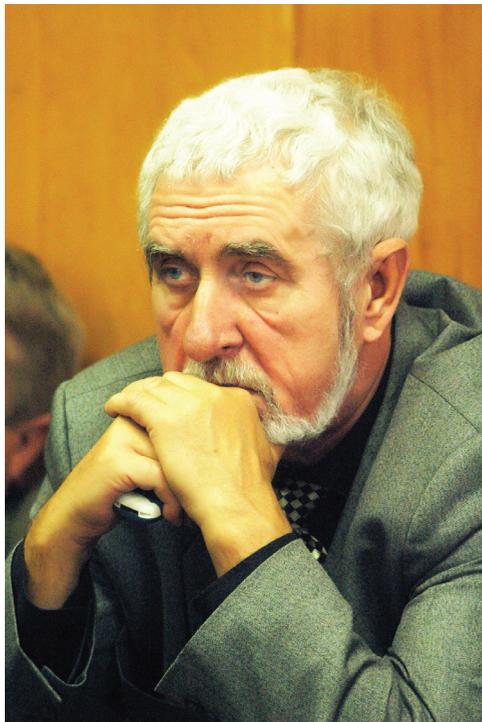
У вобразнай структуры

— **3 чаго для вас фарміруецца паняцце тэатральнага іміджа? І хто, на вашу думку, для тэатра важнейшы: “звычайны” глядач, які прыходзіць на спектаклі штодня і пакідае ў касе тэатра свае грошы, ці аўтарытэтычныя знаўцы мастацтва?**

— На мінулае “Панараме” я паглядзеў бліскучых гоголеўскіх “Гульцоў” у рэжысуры Сяргея Жэнавача, і калі пасля спектакля выйшаў на сцэну, каб павіншаваць калектыў, з усёй шчырасцю сказаў, што ўпершыню бачыў настолькі элігантны спектакль. І я не прыхарошваў. Але ведаю, што былі і тыя, хто палічылі спектакль несур’ёзным, не вартым увагі. Я стаўлюся да гэтага спакойна: у кожнага — уласны жыццёвы і эмацыянальны багаж і розныя ўяўленні пра тое, якім павінен быць сам тэатр. Але ж гледачы мусяць быць і такія, і гэтакія.

— **Значыць, глядач патрэбны для ўраўнаважвання і развіцця тэатра? А як жа высокая місія?**

— У іншым выпадку, калі не будзе гэтага імкнення да адзінства, адчування агульнай мовы, чалавек проста не пойдзе ў той тэатр. Ён выбярэ больш блізкае і зразумелае. Тэатр валодае магутнай вобразнай структурай, уласцівай толькі яму. Дзе заўгодна шэкспіраўскі геній ставіць шыльду з надпісам “Лес”, а далей — самі дадумваеце: вы ж у тэатры. Зрэшты, існуюць розныя тэатры: адны гавораць аб вечнасці, іншыя жывуць днём сённяшнім і заклікаюць не забіваць уласныя галовы. Ды і навошта перагружаць сябе ўсялякімі філасофіямі, асабліва сёння, — часу і так няма. Тым больш, што тэатр па прыродзе сваёй шмат у чым неспасціжны, ён увесь час выспізвае ад цябе.

Між намі кажучы, я дрэнна люблю тэатр, і гэта не каецтва. Хаця памятаю, як мы з Барысам Луцэнкам выпраўляліся “прабівацца” ў Маскву. Ехалі паасобку, я — дабіраўся з нейкім ягоным сваяком на матацыкле. Выехалі з Рыгі, па дарозе заблукалі і вырুলілі на Оршу... Я страшэнна перамёрз, грошы, што былі ў мяне, я ўсе праеў-прапіў па дарозе, таму калі той сваяк ссадзіў мяне са свайго матацыкла ў Кунцаве і развітаўся, у маёй кішэнні заставалася 5 капеек — акурат на метро...

— **Гэта ўжо амаль як у Ламаносава атрымліваецца? Дарэчы, заўсёды цікава, азірнуўшыся назад, успомніць, што ж стала тым самым штуршком, які прыводзіць у прафесію, вызначае ўсё наступнае творчае жыццё. Нават прытым, што ў тэатралаў у большасці сваёй распаўсюджаны два “сцэнарыі”: адзін — “я з самага дзяцінства займаўся ў тэатральных гуртках”, і другі — “ніколі не думаў, што дзядзёчка”...**

— У маім выпадку — гэта магутнае ўражанне ад тэатра Юрыя Любімава, якое на некаторы час проста пранізала мяне высакавольтавай маланкай. Пасля яго “Добрага чалавека з Сычуаня” я выйшаў увесь у слыхах. Мяне ўразіў гэты спектакль, і я плакаў ад таго, як яны могуць так існаваць на сцэне, бо гэта ўжо была не ігра, а шосьці іншае! Я бязмерна паважаю такі тэатр. Больш за тое, за такое мастацтва я гатовы галасаваць рукамі і нагамі, і прамяняць яго на многае: лепей адзін такі тэатр, чым шмат “розных”. Бо ўсведмяляеш: калі з’яўляецца такі пратуберанец — тады становіцца слёзна радасна.

Адпусціў “лейцы любові”

— **Думаю, у любой прафесіі, нават у самага паспяховага і запатрабаванага чалавека, часам наступае пэўная “пара сумненняў”...**

— Я разумею, што тэатр — гэта, у першую чаргу, энергія. Калі энергіі няма ці недастаткова, — усё. Мяне спасціг гэты ўдар два з паловай гады таму, калі я перанёс складаную аперацыю. Прырода сказала мне: хопіць, стары, супакойся. Я раптам адчуў, што з’явілася нейкая трэшчына ў маёй самотнай тузе па дасканаласці. Падумалася: а ці можа існаваць гэтая дасканаласць? І навошта яна? Міжволі даводзілася скочвацца ў багню свядомасці, а тут, канешне ж, усё жорстка, праявілася і зусім не так цікава, як у падсвядомасці. А заглябляючыся ў гэтую свядомасць, ты ўжо не бачыш нічога іншага... Гэта сыграла вялікую ролю, і я на некаторы час адпусціў свае “лейцы любові”...

— **Сваім студэнтам што вы кажаце: якія якасці і рысы характару галоўныя для іх як для рэжысёраў?**

— Рэжысёр — гэта, перш за ўсё, лідэр. Прафесія абавязвае ўвесь час знаходзіцца “на рынку”, і гэта ў любым выпадку — поспеху ці падзення — цяжкая праца. Таму ў першую чаргу рэжысёр павінен валодаць талерантнасцю. Ён павінен не дазваляць расхістаць човен, дзе ён усё жыццё вяслуе адным вяслom. Яшчэ да гэтага проста неабходна дадаць такт, славалюбства, дэмагогію...

— **У якім сэнсе вы кажаце пра дэмагогію?**

— У самым добрым, прыродным яе сэнсе. Дэмагогія — гэта ўменне знайсці такія словы і інтанацыі, каб тыя ж акцёры маглі паверыць табе і ў цябе, як у саміх сябе. Лічу, што гэтым мусіць валодаць любы рэжысёр. Вось Юрый Любімаў у гэтым ас.

— **Ёсць такое меркаванне, што кожны творца ўвасабляе ў сваіх работах у пэўнай ступені самога сябе. Калі браць вашы спектаклі, пастаўленыя ў розныя часы, пра каго з персанажаў вы можаце сказаць: гэта — я?**

— Я б з задавальненнем сыграў Ромула ў “Ромуле Вялікім” Дзюрэнмата — гэта мая і Аўгуста Мілаванова роля. Увогуле, акцёры заўважаюць, што я сапраўды мог бы іграць на сцэне. Яшчэ — Праспера з “Буры”. Вось, на мой погляд, два магутныя вобразы, здольныя з розных бакоў падысці да разумення свету: адзін з іх — шэкспіраўская стыхія, другі глядзіць на свет сумным, цвярозым позіркам...

— **Што ж вас спыняла перад выходам на сцэну ў якасці акцёра?**

— А я іграў у тэатры на Таганцы, праўда, толькі дробныя ролі. І “Пугачов” замяняў Барыса Хмяльніцкага. І, мушу сказаць, чытаў вельмі дакладна: сам адчуваю. Але гэта... іншы свет. Нават такі вялікі пэат, як Пушкін, мог у моманты творчасці дазволіць сабе некаторую хвіліну адпачынку. Але калі ты як акцёр выходзіш на сцэну — ты на гэта права не маеш, бо мусіш трымаць закладзеную ў твор энергетыку, што становіцца тваім абавязкам і тваёй прытчай, якую ты мусіш раскажаць людзям у зале.

Які акцёр “зручны”?

— **Такім чынам, спектакль — гэта ўвасоблены праз акцёраў вынік вашых пэўных жыццёвых і філасофскіх разважанняў. А як жа творчы пошук і спасціжэнне тых ці іншых рэчаў непасрэдна ў працэсе працы над спектаклем?**

— Я заўважаю, што акцёры ў большасці сваёй не любяць рэпэціраваць. Маўляў, усе — дарослыя людзі: скажы, што трэба, — і мы зробім. Я, шчыра кажучы, люблю такіх акцёраў. Неяк мы былі ў Англіі, у Стратфардзе-на-Эване, дзе нарадзіўся Шэкспір. Пасля рэпетыцыі першай дзеі ў Пітэра Брука сабраліся ў парк. Брук пра нешта размаўляў з Таўстаногавым, побач у сажалцы плавала велізарная плотка, якую ў Англіі ніхто не ловіць, і раптам ён запытаў: “Георгій, як ты лічыш, хто лепшы на сцэне: той, хто пастаянна трэпэле табе нервы, хоць ён і добры акцёр, ці чалавек спакойны?” І Таўстаногаў на першае месца паставіў чалавечыя якасці.

— **“Зручнага” акцёра?**

— Так, і мы ўсе яго зразумелі. І я выбраў бы тое самае. Мне вельмі падабаецца працаваць з Аўгустам Мілаванавым, цудоўна — з Генадзем Аўсяннікавым. З апошнім, праўда, бывала цяжэй: у пэўны момант яго ператварылі ў “макаёнкаўскага” акцёра, хаця ён нашмат цікавейшы, больш глыбокі і шматфарбны. І Аўсяннікаў, адчуваючы гэты груз штампа, пачынаў змагацца з ім. У адзін момант мне падалося, што ён стаміўся, але я, на шчасце, памыліўся: Аўсяннікаў адрадзіўся, і я відавочна адчуў ягоны рост у тым калідоры роляў, што зараз даступныя яму. Я бачу акцёра, які валодае энергетыкай і здольны прымусіць любога гледача прыслухацца да сябе. У яго — свая “музыка”. Вазьміце хаця б апошнюю яго ролю ў “Вяселлі”!

— **Ведаю, што, акрамя тэатра, немалую ролю ў вашым жыцці займае рыбалка, якую ніяк не паварочваеца язык назваць хобі.**

— Рыбалка дае неверагодную разняволенасць! На яе мы збіраемся кампаніяй, і хаця ў розны час да нас трапляюць розныя людзі, касцяк застаецца нязменным. Я шчаслівы, што Мілаванаву нарэшце навучыўся вудзіць рыбу: лічу, што ён прадоўжыў сабе гэтым жыццём на некалькі гадоў. А то колькі можна было чакаць, пакуль я зніму рыбіну з кручка і аддам яму смажыць? Коля Кірычэнка таксама захоўваў вернасць рыбалцы, нават набярэжную на лецішчы будаваў, пакуль не стаў дырэктарам. А аднойчы мы разам навалілі проста неверагодную колькасць плоткі і прывезлі ў Мінск (гэта было яшчэ да Чарнобыльскай трагедыі) два мяшкі вяленай прыпяцкай рыбы. Хлопцы падтрымалі мяне, і я проста на сходзе трупы раздаў кожнаму акцёру па звязцы штук у 25 — 30 рыбін.

— **Атрымліваецца, што рыбалка — гэта той жа тэатр? Хто ж тут тады — рэжысёр, акцёры, а хто — гледачы?**

— Цяжка сказаць. Гэта ўжо філасофскае пытанне...

Гутарыла Таццяна КОМАНОВА
Фота Юрыя ІВАНОВА

Пасланне нашчадкам

Да сённяшняга часу даследуюцца матэрыялы пра абаронцаў Айчыны, што без вестак зніклі пад час баявых дзеянняў. Бясспрэчна, для іхніх родных гэтая інфармацыя — надзвычай каштоўная. Чарговы шанц атрымаць дапамогу ў пошуку сваіх блізкіх можна будзе пад час выстаўкі паштовак часоў Вялікай Айчыннай вайны са збору Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі “Ваенныя, суровыя, простыя...”, якая 17 чэрвеня адкрылася ў “Доме-музеі І з’езда РСДРП”.

На выстаўцы экспануюцца паштоўкі, паштовыя карткі, адкрытыя лісты, што зваліся франтавымі. На адваротным баку некаторых паштовых картак можна прачытаць кранальныя, напоўненыя простымі чалавечымі пачуццямі, тэксты. Паштоўкі, прадстаўленыя на выстаўцы, выпушчаны, у асноўным, у 1942 — 1943 гадах у гарадах, не занятых фашысцкімі акупантамі. Ёсць асобнікі, датаваныя першымі месяцамі Вялікай Айчыннай вайны, а таксама пераможнымі месяцамі 1945-га. Несумненны інтарэс выклікаюць так званыя літаратурна-музычныя паштоўкі, дзе друкаваліся тэксты франтавых і лірычных песень, вельмі часта — з нотамі.

Апрача гэтага, у межах святкавання 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у філіяле “Дом-музеі І з’езда РСДРП” сумесна з пошукавым атрадам “Віскры-Мінск”, за 15 гадоў дзейнасці якога былі вызначаны імёны звыш чатырох тысяч чырвонаармейцаў, будзе аказвацца дапамога ўсім жадаючым у пошуку інфармацыі пра салдат, якія загінулі ў Вялікую Айчынную.

“Жаніцьба” па-мазырску

На мінулым тыдні ў Маскве завяршыўся Міжнародны тэатральны фестываль “Славянскі вянец”. Ён праходзіць у расійскай сталіцы раз на два гады, і сёлета быў прысвечаны 200-годдзю з дня нараджэння Мікалая Гоголя. На форуме малых тэатральных форм, дзе былі прадстаўлены работы з Расіі, Беларусі, Украіны, Малдовы, Балгарыі і Эстоніі, нашу краіну прадставіў Драматэатр імя Івана Мележа з Мазыра.

Мазыране прапанавалі маскоўскай фестывальнай публіцы гоголеўскую “Жаніцьбу”, якая вольна некалькі гадоў з поспехам ідзе на іх сцэне і карыстаецца нязменным поспехам у гледачоў. Журы фестывалю дастойна ацаніла работу беларускіх акцёраў.

Дыплом і прыз за лепшую мужчынскую ролю другога плана атрымаў акцёр Рыгор Даўцяна за ролю Сцяпана. Акрамя таго, дыплом “За вернасць служэнню мастацтву” і ганаровы знак мазырскаму тэатру ўручыў Саюз ветэранаў вайны ў Афганістане.

“365 дзён”

3 16-га чэрвеня ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працуе выстаўка графікі Улады Белавусавай-Кірыенка “365 дзён”.

Дзве часткі экспазіцыі — “Поры года” і “Стары горад. Успаміны дзяцінства” — аб’яднаны ў мастачкі агульным настальгічным настроем. Першая, зробленая акрылам на какосавай паперы, распавядае пра Мінск 1950-х — 1980-х гг. У другую ўвайшлі графічныя ўспаміны аўтара пра гады, праведзеныя ў Прыбалтыцы: гэта два цыклы монатыпнай тушшу.

Выхаванка мастацкага вучылішча імя Глебава, яна працавала мастаком-аніматарам у стужках “Каўбойскія гульні”, “Ладзя распачы” (па Уладзіміру Караткевічу), “Куб”, “Вельмі стары чалавек з вялікімі крыламі” (па Габрыелю Гарсія Маркесу), “Дэкамерон” (па Бакача).

Што здабывалі ваўкавыскія “шахцёры”?

нано і рэалізавана канцэпцыя археалагічнай экспазіцыі, дзе паказаны асноўныя этапы дзейнасці чалавека на тэрыторыі Беларусі.

У першай зале можна прасачыць за каменным векам нашай гісторыі — ад эпохі мезаліту (8 — 7 тыс. гадоў да н.э.) да неаліту (5 тыс. гадоў да н.э.), а таксама ўбачыць перыяд бронзы (3 — 1 тыс. гадоў да н.э.). Як адзначыў захавальнік экспазіцыі, вельмі цяжка было ў адным невялікім пакоі ахапіць такі велізарны гістарычны перыяд. Пра гэты час сведчаць, у асноўным, крэмніевыя вырабы, у тым ліку разнастайныя віды наканечнікаў стрэл. Паказана і дынаміка развіцця сякер — ад крэмніевых да каменных, першая кераміка, вырабы з костак буйных жывёл. Таксама ў экспазіцыі прадстаўлены касткі мамантаў.

Пэўныя цяжкасці меліся пры адлюстраванні бронзавога веку, бо ўласнай бронзы ў нас не выраблялася, і таму знойдзены толькі з дзесятак рэчаў з гэтага металу. Але, што цікава, было шмат імітацый, у прыватнасці, каменных шліфаваных сякер, на некаторых нават ёсць ліцейныя швы. Як узорны помнік перыяду прадстаўлена стаянка Асавец сённяшняга Бешанковіцкага раёна. Таксама можна пабачыць адзін з даследаваных могільнікаў, Прорва на Гомельшчыне і макет крэмнездабыўчых шахт, што знаходзіліся каля Ваўкавыска.

У наступнай зале паказаны жалезны век. Тут клопатаў з недахопам матэрыялаў не ўзнікала, таму, па словах Андрэя Вайцяховіча, храналагічна і рэгіянальна вылучаны ўсе існаваўшыя культуры, пачынаючы з поўдня Беларусі — адпаведна, Мілаградскай, Зарубінецкай культур — і заканчваючы поўначчу краіны: штрыхаванай днепра-дзвінскай, культурамі балтаў і славян. Створаны таксама макеты гарадзішча і селішча Вешкі пад Оршай, жытлаў з Палесся.

Трэцяя зала цалкам прысвечана перыяду Сярэднявечча — X — XIII стст. Не пакіну-

У наш час цікавасць да музеяў “падаграваюць” мастацкія фільмы, у якіх экспанаты літаральна “абуджаюцца ад сну”, пачынаюць жыць сваім жыццём. Для кагосьці гэта не больш, чым выдумка, для іншых — магчымаць даведацца пра супярэчлівыя гістарычныя моманты. Але такія дзівосы адбываюцца не толькі ў кіно. Пераканацца ў гэтым можна, наведаўшы навукова-музейную археалагічную экспазіцыю Інстытута гісторыі НАН Беларусі.

лі па-за ўвагай стваральнікі экспазіцыі курганныя могільнікі, што па сёння даюць багаты факталагічны матэрыял. Можна прасачыць і за развіццём гарадоў, асабліва — старадаўняга Мінска. Асобна паказана культура гарадзішчаў, да прыкладу, ёсць экспанаты раскопак селішча Слабада Дворыцкая, што размяшчалася ў X — XII стст. на месцы сённяшняга сталічнага мікрараёна “Малінаўка”.

Апошняя зала ўзнаўляе атмасферу позняга Сярэднявечча. Тут — і культура замкаў, і культура сельскіх паселішчаў, ізноў жа асобна вылучаны Мінск. Дух таго часу перадае макет кафлянай печы, прадметы з Нясвіжскага замка, вітрына будматэрыялаў, найбольш характэрных для таго часу, а таксама вітрына рамёстваў: ганчарства, апрацоўка костак, скур і дрэва.

Нельга абмінуць і ўводны раздзел экспазіцыі, прысвечаны стваральнікам археалогіі на Беларусі і сучасным даследчыкам. Зрэшты, тут знойдзецца месца і для інтэрактыву. У экспазіцыі маецца магчымаць паказу дакументальных фільмаў з месцаў раскопак.

Сёння распрацоўваюцца пазнаваўчыя стужкі для дзяцей, у планах — стварэнне праектаў для школьнікаў. Але гэтая дзейнасць патрабуе і часу, і дадатковага фінансавання. Пакуль жа, як адзначыў Андрэй Вайцяховіч, праводзяцца фатаграфаванне і алічбоўка экспанатаў, а ў бліжэйшыя месяцы чакана выход з друку даведніка для наведвальнікаў.

На здымках: фрагменты экспазіцыі музея.

Гісторыя беларускай філасофскай і культуралагічнай думкі налічвае не адно стагоддзе і сёння працягвае імкліва развівацца. У наш час гэты працэс непасрэдна звязаны з імем доктара філасофскіх навук, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзіміра Конана, які сёлета адзначыў 75-годдзе.

Погляд у вечнасць

З гэтай нагоды выйшлі з друку дзве кнігі выбітнага даследчыка: “Погляд у вечнасць” і “Выбранае”.

“Выбранае” разглядае пытанні эстэтыкі і філасофіі, зтыкі і антрапалогіі ў сярэднявечнай Беларусі. Як адзначыў Уладзімір Міхайлавіч у размове з карэспандэнтам “К”, у сваіх даследаваннях ён паказвае паслядоўнасць традыцый эстэтыкі як спасціжэння сутнасці прыроды, іншых эстэтычных якасцей жыцця. Не менш важнай тэмай даследаванняў навукоўца выступае і народная культура, якая, па словах укладальніка выдання,

фалькларыста Міколы Козенкі, з’яўляецца “даўняй любоўю прафесара”. Так, у кнізе ўзнікаюцца праблемы характара народнага ідэалаў, захавання аўтэнтычнай народнай культуры ва ўмовах глабалізацыі, месца фальклору ў сістэме сучаснай мастацкай свядомасці, хрысціянскай філасофіі жыцця ў творчасці Якуба Коласа. Наогул, пытанне рэлігіі як асновы духоўнага развіцця чалавека для Уладзіміра Міхайлавіча з’яўляецца першасным. Гэта пацвярджаюць артыкулы, змешчаныя ў кнізе: “Хрысціянства ў гістарычным лёсе беларускага народа”, “Біблейскія і хрысціянскія матывы ў беларускай этнічнай культуры”, “Адраджэнне беларускай біблейстыкі. “Гісторыя святая...” Вінцэнта Гадлеўскага”. Багатая кніга і на літаратуразнаўчыя нарысы, якія закранаюць цікавы і важны для сучаснага чытача культуралагічныя аспекты творчасці Максіма Гарэцкага, Андрэя Мрыя, Максіма Багдановіча, Змітрака Бядулі, Адама Бабарэкі...

У кнізе “Погляд у вечнасць”, выдадзенай Беларускамі фондам культуры, змешчаныя як артыкулы Уладзіміра Конана, так і словы яго калег і сяброў, інтэрв’ю. Варта адзначыць таксама як каштоўнасць гэтай кнігі і змешчаныя там архіўныя фотаздымкі, зробленыя пад час канферэнцый, творчых сустрэч і фестываляў.

Па “Навуцы...” Антона Грыневіча

У адным з апошніх нумароў “К” распавядала пра унікальны фальклорны збор Беларускага музея імя Івана Луцкевіча ў Вільні, пытанне вяртання якога на Радзіму зараз актыўна абмяркоўваецца. Пры гэтым важна не забыцца і пра тых, хто непасрэдна збіраў скарбы нематэрыяльнай культуры.

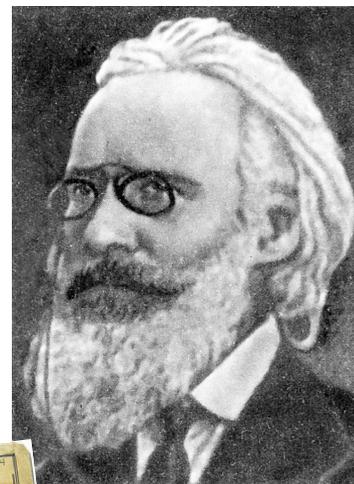
Большую частку віленскага беларускага фалькларыстычнага фонду складаюць дакументы, звязаныя з імем Антона Грыневіча — фалькларыста, збіральніка і папулярызатара беларускіх народных песень, выдаўца, педагога, кампазітара. Яны трапілі ў архіў Беларускага музея не пазней за 1925 г., калі А.Грыневіч пераехаў з Вільні ў Мінск, дзе ўзначаліў песенную камісію Інбелкульту, з’яўляўся сакратаром яго музычнай падсекцыі. Частку дакументаў складаюць рукапісы і машынапісы выданняў А.Грыневіча па беларускім фальклору: лекцыі “Навучальнік першых музычных правілаў”, “Беларускі дзіцячы спеўнік. З беларускіх народных матываў і лірыкі. Сабрана ў 1905 — 1923 гг.”, “Школьны спеўнік”. Ёсць тут і

экземпляр выдання першага беларускага падручніка “Навука спева (правілы і практыка)” для выкарыстання ў беларускіх пачатковых школах. Ён быў надрукаваны ў Вільні ў 1923 на сродкі аўтара з дазволу камісіі Беларускага навуковага таварыства, з надпісам: “Паважанаму пану Антону Луцкевічу. 29.X.1923”. Другую частку дакументаў складаюць шматлікія фальклорныя запісы, зробленыя А.Грыневічам, пачынаючы з 1910-х гг., у розных мясцінах Беларусі.

Захоўваецца тут і разрозненая перапіска фалькларыста, дзе адшукаліся некалькі вельмі важных лістоў для даследавання біяграфіі гэтай асобы. Напрыклад, пасведчанне, выдадзенае А.Грыневічу ў 1911 годзе на бланку газеты “Наша Ніва” для збірання фальклору: “Ад рэдакцыі “Нашае Нівы”. Выдана гэта супрацоўніку “Нашае Нівы”, збірацелю народных песень Антону Антонаву, сыну Грыневічу, каторый па загаду Рэдакцыі запісывае і збірае народныя песні. Усіх знаёмых і незнаёмых Рэдакцыя “Нашае Нівы” просіць дапамагчы пану Грыневічу ў яго працы. Рэдактар-выдавец “Нашае Нівы” Аляксандр Уласаў”.

У перапісцы А.Грыневіча захоўваюцца два лісты да яго, напісаныя Рамуальдам Зямкевічам — бібліёграфам, публіцыстам, гісторыкам беларускай літаратуры, перакладчыкам, калекцыянерам кніг, рукапісаў, твораў народнага мастацтва. Яны змяшчаюць шмат цікавых фактаў біяграфіі і творчай дзейнасці гэтых персон на ніве збірання і вывучэння беларускага песеннага фальклору, народных танцаў, а таксама тычацца іншых беларускіх дзеячаў.

Фонд дакументаў, звязаных з імем А.Грыневіча, якія захоўваюцца ў віленскім Беларускаму фалькларыстычным архіве, вельмі значныя як па колькасці адзінак захавання, так і па іх змесце, але, як высветлілася, ён таксама няпоўны. Частка архіва А.Грыневіча, што належала Беларускаму музею, знаходзіцца ў Мінску ў аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі ў фондзе

№ 15. У будучым, звязаныя разам, гэтыя два архіўныя фонды А.Грыневіча дазваляць даследчыкам склаці поўную біяграфію беларускага кампазітара і апантанага збіральніка музычнай спадчыны.

Дакументы архіва красамоўна сведчаць і пра тое, што ў віленскім асяроддзі беларускай інтэлігенцыі збіраннем узораў народнай песенна-музычнай творчасці былі захоплены не толькі фалькларысты, музыканты, этнографы, але і іншыя дзеячы культуры, якія таксама збіралі, запіс-

валі народныя творы. Сярод дакументаў архіва ёсць фальклорныя запісы, зробленыя Сымонам Рак-Міхайлоўскім, Язэпам Драздовічам, Лявонам Вітан-Дубейкоўскім, Мар’янам Пецюкевічам.

Значную па колькасці дакументаў частку віленскага фонду фалькларыстычнага архіва Беларускага музея імя Івана Луцкевіча складаюць запісы песень і твораў іншых фальклорных жанраў, абрадаў, моўных матэрыялаў, што дасылаліся з месцаў у рэдакцыі віленскіх газет “Наша Ніва”, “Беларуская крыніца”, “Шлях моладзі”, фальклорныя запісы вучняў Віленскай беларускай гімназіі, Віленскага ўніверсітэта імя Стэфана Баторыя, сярод якіх — імёны Максіма Гарэцкага, Вітаўта Тумаша.

Сярод дакументаў віленскага архіва маецца шмат асобных нот — як у чарнавых, так і ў чыстых рукапісных запісах. Сярод іх ёсць старадаўнія запісы беларускай музыкі першай паловы XIX стагоддзя, што былі знойдзены і перапісаны Р.Зямкевічам у бібліятэцы пана Канстанцыя Святаполк-Завацкага ў Крошыне ў 1915 г., ноты пад загалоўкам “Беларускія народныя музычныя творы, запісаныя Міхаілам Ельскім у Ігуменскім павеце ў 1885 г. для Аляксандра Ельскага”.

Вольга ЛАБАЧЭўСКАЯ,
кандыдат мастацтвазнаўства

Марат Ягораў за 360 дзён да Перамогі.

Сюды, на ўзлесак Варонінага гаю, у баявую ахову ўзвод Крушыны быў высланы ноччу. Ішлі ў сучальнай цемры па лясных прасёлках і сцяжынках, а лес вакол кішэў войскамі і тэхнікай. Кожнаму было ясна: рыхтуецца генеральнае наступленне, можа быць, апошні ўдар за поўнае вызваленне Беларусі. І Сцяпан Крушына, вядучы ўзвод у нейкі Варонін гай, што аказаўся ўскраінай вялікага лесу, думаў пра тое, як яму пашчасціла своечасова вярнуцца са шпіталю — удзельнічаў у вызваленні Беларусі. Няхай бы шанцавала і далей: дайсці да Бярэзіны, да роднай Мар’інай Горкі, дзе жывуць маці і сястрычка, калі яны, канешне, жывыя... А потым — да мяжы пад Брэстам, дзе пачынаў вайну ў сорок першым. Там ляжаць амаль усе ягоныя таварышы, якія загінулі ў жорсткіх баях. А далей... Што ж далей? Справа зразумелая: наперадзе — шлях да Берліна... Мо так і да самага фашысцкага логава датупаць патрапіць...

Хаця ночы і кароткія ў чэрвені, акапацца паспелі да зары. Цяпер узвод адзіным дыханнем храпеў, чакаючы абеду, які будзе адначасова і вячэрай, паколькі да наступлення цемры старшыня не зможа дабрацца да іх з палявой кухні. Не спалі толькі вартавыя. Ды яшчэ ціха гаманілі па-грузінску два неразлучныя сябры — Кето Махарадзэ і Міхась Разумневіч. Высокі і тонкі, нібы кіпарыс, Кето быў родам з грузінскага сяла, а мажны мацачок Міхась — з Мінска. Праўда, апошнія гады Разумневіч жыў у Грузіі, будаваў электрастанцыі на горных рэках. Яго доўга трымалі ў тыле “на броні”, прызвалі ўсяго некалькі месяцаў таму амаль адначасова з Кето, хлапчуком гадоў дзев’яццаці, адчайным і жывым, хаця на першы погляд ён падаваўся не толькі ціхім, але і хільым.

Крушына прыгадаў, як засумаваў, разгубіўся Кето, калі аказалася, што ў падраздзяленні, укамплектаваным, у асноўным, ачунальнымі пасля раненняў бывалымі салдатамі, не было, да ўсяго, нікога з землякоў. Тут падышоў да яго Разумневіч і сказаў некалькі слоў па-грузінску. Кето акрыўся духам і з тае пары стаў ценем Разумневіча.

“Добрыя хлопцы, — падумаў пра іх Крушына і тут жа, спахапіўшыся, нібы абарваў сябе. — Добрыя, добрыя, а як у баі сябе пакажуць?”

Крушына акінуў поглядам усю траншею, дзе, то ўладкаваўшыся ля адной з яе сценаў і ўпершыню нагамі ў другую, то проста ўздоўж, на дне, спалі ягоныя салдаты: бітвы — ды не забітыя, як ён сам, латанія — пералатанія, але жывыя салдаты. Як кажуць, сам чорт ім не брат!..

...Махарадзэ і Разумневіч сцішыліся. Кето ляжаў дагары, гледзячы на лянны ход аблокаў у небе. Міхась, прыхінуўшыся спінай да аголенага караня сасны, задуменна глядзеў удалячынь, туды, дзе, на ягоную думку, быў родны Мінск. І кожны ў гэтую хвіліну думаў пра сваё.

— Заспявай, Кето: хутчэй час пройдзе, — папрасіў Разумневіч.

— Давай разам...

Над прыціхлым акапам залунала ледзьве чутная мелодыя. У песні пакуль не чулася слоў. Кето ціха, з асцярожнасцю, выцягваў матыў, нібы прымерваўся: ці тая ўзята інтанацыя? Але Крушына быў упэўнены: сябры зараз запяюць тую самую песню, што пелі салдаты-грузіны ў запасным палку напярэдадні адпраўкі на фронт маршавай роты. За чатыры “шпітальныя” месяцы, праведзеныя, у асноўным, у Тбілісі, Сцяпан лёгка асвоіў паўсядзённую грузінскія словы, і гэта дапамагала яму ўлавіць сэнс песні-легенды...

...У старажытныя часы на Грузію часта нападлі паўднёвыя суседзі, несучы з сабой смерць і разбурэнні. Каб выратаваць сваю краіну ад нашэсцяў і разарэння, вырашылі грузіны пабудаваць непаступную крэпасць. Шмат разоў, у той самы момант, калі сцены былі амаль гатовы, злыя сілы скідавалі шматпудовыя камяні ў бездань. Жак ахапіў людзей. Толькі адна чараўніца сказала, што сцены будуць стаяць, калі ў іх замуруюць сына царыцы — чароўнага юнака па імені Зураба. Лепшага за яго танцора ці спевачка не было ва

Марат Ягораў, старшыня Беларускага фонду міру на працягу доўгіх гадоў, нарадзіўся ў Севастопалі. 18-гадовым юнаком пайшоў на фронт. У 1945-м годзе быў удзельнікам Парада Перамогі...

У дні, калі Беларусь рыхтуецца адзначыць 65-гадзінны вызвалення ад нямецка-фашысцкіх акупантаў, Марат Фёдаравіч прапануе чытачам “Культуры” франтавую быль, прысвечаную дням бітвы за вызваленне нашай зямлі ў 1944-м.

А яшчэ аўтар перадаў у рэдакцыю свой фотаздымак, зроблены за 360 дзён да Вялікай Перамогі. За гэты няпросты год Марат Фёдаравіч, як прыгадвае ён сам, паспеў застацца ў жывых, хаця і ў шпіталі давялося паляжаць. “У той раз я са смерцю размінуўся літаральна ў некалькіх сантыметрах. Але гэтай тэма — для асобнай размовы. Заўжды памятаю пра тых дні. Менавіта па гэтай прычыне і раблёў ўсё магчымае, а часам — і немагчымае, як у баі, каб не дапусціць новай вайны”.

Песня пра Зураба

ўсёй краіне. І Грузію ахапіў адчай: людзі вельмі любілі гэтага хлопца. Ён сам падняўся на рэшткі разбуранай сцяны, пакланіўся сваёй зямлі на ўсе чатыры бакі і загадаў будаўнікам закладваць яго каменнем...

Кето і Міхась працягвалі спяваць удвух пра тое, як плакала маці Зураба. На высокай здвоенай ноце песня абарвалася, а потым узнікла навова, але цяпер спяваў адзін Разумневіч, голасам тонкім, падобным на жаночы, прасякнуты смуткам і болем:

— Швіло, швіло, швіло Зурабі (“Сыноч, сыноч, сыноч Зураб”), як ты сябе пачуваеш?

І ледзь толькі Разумневіч сціхнуў, ускінуўся на локці Махарадзэ і адказаў яму моцным цвёрдым голасам:

— Мамачка, дарагая, заклалі мяне па пояс, ціснуць камяні на мае ногі...

...Кулямётчык Ванюшакін прыпадняўся, абцёр даланей мокрую шыю, змежыўшы вочы ад яркага сонца, запытаў напалулоў Крушыну:

— Пра што яны, камандзір?

— Пра подзвіг грузінскага юнака. Слухай, пасля распавядаю.

“Швіло, швіло, швіло Зурабі, як ты сябе пачуваеш?” — высока, з яшчэ большым смуткам, выводзіць Разумневіч.

Кето з нейкім надрывам адказаў: “Закладаюць мне галаву. Сышло сонца, не бачна гор, цяжка дыхаць. Бывай, мама, бывайце, людзі!..”

Песня замерла, вытрымліваючы паўзу... Але дастываць да канца так і не ўдалося. Адзін з дзорцаў кінуўся да сяржанта:

— Танкі!!!

Фашысцкія танкі шлі справа з лесу неглыбокай лагчынкай. У шлейфах пылу ўгадваліся фігуры пехацінцаў. Крушына прыціснуўся да байніцы, падумаўшы пры гэтым, што правільна загадаў падрыхтаваць аковы ў поўны профіль. Вось зараз гэта вельмі спатрэбіцца. Зашпіліўшы гімнасцёрку на ўсе гузікі, правіў складкі пад рэменем, нібы рыхтаваўся на страйвы агляд. Толькі пасля гэтага скамандаваў:

— Да бою!

Бывалыя салдаты раскладвалі ў нішах, вырытых у брустверы, абоймы з патронамі, запасныя дыскі для аўтаматаў, гранаты. Гледзячы на іх, тое ж самае рабіла і моладзь...

...Даўгалыгі Ванюшакін, прыклаўшы да лоба руку казырком, пашукаўшы другой у кішэні, знайшоў кавалачак цукру, абдуў яго з усіх бакоў, адкусіў з хрустам і толькі пасля гэтага сказаў:

— Камандзір, а танкі, здаецца, улева туляцца. З чаго б гэта? А вось канава ім шкодзіць. Танкісты яе ў свой час не заўважылі. Траўка там вымахаля — чуд! Скочыць туды і да самых танкаў паўзці — чорта лысага нехта заўважыць! Можам паспрабаваць? Пакуль яны нас прасваць не пачалі...

— Пачакай крыху. “Богі вайны” аганьку абяцалі.

— Добра б, ды пагусцей-пагусцей, як любіла прыгаворваць мая матуля. Толькі бацька мяне вучыў: “Бог он і есць Бог, да і сам не будзь плох”. Калі што — я пайду па той канаве. Дужа ж не люблю, калі над маёй галавой танкі круцяцца. Так і да смерці заціснуць могуць, падлюгі. І яны ж, гады, гэтага нават не адчуваюць. А калі я іх гранатай супрацьтанкавай аблашчу, дык адразу ж маму родную згадаюць!

— Пачакаем, паглядзім! Ты лепш за пяхотай паглядвай: бачыш, колькі іх там.

У бінокль Крушыну было бачна: галаўны танк рушыў на метраў сто наперад, стаўшы вастрыём кліна. І ў гэты момант аднекуль ззаду пачуўся гарматны выстрал. Побач з галаўным танкам узвіўся чорны султан выбуху. Астатнія ж адразу дадалі хуткасці. Пяхота, наадварот, адсталала. Тэлефаніст нервова паўтараў у трубку перададзены старшым сяржантам даныя аб разрывах снарадаў. Прагрукатала ўся батарэя. Залп аказаўся паспяховым. Адзін з танкаў зацягнула дымам. Наступным залпам прыціснула да зямлі пяхоту.

— Таварыш нуль дзев’яты! — крыкнуў у тэлефонную трубку Крушына. — Парадак! Адзін гарыць. З лесу яшчэ чатыры танкі выскачыла. Ідуць на вялікай хуткасці...

Ванюшакін, які да гэтага ўважліва назіраў за машынамі, што пераадолелі ўжо палову поля, сказаў Разумневічу:

— Мы ім пакуль не патрэбны. Спачатку з арты-

лерыстамі пагавораць, а пасля за нас возьмуцца. Адчувае маё сэрца: сёння будзе спёка! Дарэчы, а як гэтыя, “зьялёныя”? — Ванюшакін кінуў галавой на маладых салдат. — Яшчэ не ўседзяць у акопе: таго і глядзі, каб “драп-марш” не зрабілі. Тут іх, як перапёлачак, і пашчоўкаюць.

Кето ўважліва прыслухоўваўся да слоў бывалага салдата: так, атрымліваецца, “старычкі” не дужа спадзяюцца на маладых. Але Ванюшакін мае рацыю: калі танкі дасягнуць акопа, то мала хто застанеца ў жывых. Сяржант па тэлефоне таксама пра гэта гаварыў, праўда, крыху па-іншаму, але Кето ўсё зразумеў...

— Паша! — раптам закрычаў Ванюшакін. — Глядзі: танк бок падставіў. Урэж яму, мо і гэты закапее! — І тут, змяняючыся ў твары, схпіў Крушыну за руку. — Што гэта ён? Хіба з глузду з’ехаў?

Крушына адарваўся ад бінокля і глянуў туды, куды паказваў Ванюшакін. Махарадзэ ў некалькі скокаў дабраўся да канавы, схваўся ў густую траву і, сціснуўшы ў руцэ супрацьтанкавую гранату, вужом папоўз насустрач галаўному танку.

— Кето, назад! — крыкнуў Разумневіч, паглядваючы на камандзіра, нібы пытаючы вачыма, што рабіць.

А Крушына і сам не ведаў, што рабіць. Вярнуць Махарадзэ ўжо немагчыма. Цяпер трэба прыдумаваць, як яму дапамагчы. У тым, што Кето падарве танк, Крушына не сумняваўся: на вучэбным полі ў запасным палку той лепш за ўсіх кідаў супрацьтанкавыя гранаты па макетах. Але ж за танкамі ідзе пяхота...

Як заўжды ў хвіліны вострага напружання, думка працуе хутка і дакладна: трэба зараз жа выправіць кагосьці, каб прыкрыў Махарадзэ ў выпадку, калі гітлераўцы яго заўважаць. Каго ж адправіць?

— Разумневіч! — крыкнуў Крушына і паказаў рукой на Кето.

Той, нібы толькі і чакаў гэтай каманды, адразу ж пераскочыў праз бруствер і схваўся ў канаве.

“Цяпер час выклікаць агонь на сябе, хоць ненадоўга адцягнуць увагу ворага ад салдат”, — падумаў старшы сяржант. І, ужо не тоячыся, устаў ва ўвесь рост, скамандаваў цвёрда і жорстка:

— ПТР — па галаўным танку, стралкі — па пяхотце! Агонь!

Варожыя дэсантнікі гэтага ўдару не чакалі. Да таго ж, агонь аказаўся даволі дакладным і шчыльным. Пяхота залягла. Чарговы залп палкавой батарэі накрываў яшчэ адзін танк. Але астатнія працягвалі рух у накірунку акопа. Цяпер ужо было ясна: фашысты не пройдуць міма. Галаўны танк набліжаўся да таго месца, дзе ляжаў Кето. Сцяпан Крушына напружана ўглядаўся ў бінокль. Ужо час кідаць гранату, а Махарадзэ не спяшаўся, відаць, хочучы падпусціць ворага бліжэй.

І вось Кето, нібыта ў адказ на камандзіраў неспаской, ускачыў, кінуў гранату ў танк і ўпаў. Пад левай гусеніцай бліснула кароткая ўспышка разрыву. Танк развярнуўся і замёр.

Быль з той вайны

— Паша, не расхалоджвайся: лепей не будзе! — закрычаў Крушына. І тут жа выбухнуў рэзкі стрэл супрацьтанкавага ружжа. Сцяпан бачыў, як трасёр бранябойна-запальнай кулі літаральна ўпіўся ў борт танка — акурат там, дзе знаходзіліся паліўныя бакі. З машыны паваліў дым.

— Гарыць, гарыць! — радасна закрычаў Ванюшакін і выпусціў па пяхоте доўгую чаргу.

Міхась і Кето ўдарылі з аўтаматаў пяхоце ў фланг. Але Крушыну не надта цешыў поспех гэтай вогненнай пасткі: дужа далёка былі ягоныя падначаленыя. У выпадку ўскладненняў дапамагчы ім будзе няпроста. Прадчуванні старшага сяржанта апраўдаліся вельмі хутка: у бінокль ён убачыў, што з-за падбітага танка, пад прыкрыццём дыму, падпаўзілі да нашых хлопцаў некалькі фашысцкіх салдат.

У той самы момант ручны кулямёт Ванюшакіна, нібы папярхнуўшыся, змоўк.

— Што там у цябе? — са злосцю ў голасе крыкнуў Крушына.

— Заела. Напэўна, разрыў гільзы.

Гэта бяда... Без кулямёта тых фашыстаў, што падбіраліся з тыла да Кето і Міхася, не дастаць. Крушына ў адчай выпусціў доўгую чаргу з аўтамата, але гітлераўцы працягвалі паўзці. Кулямётчык таксама заўважыў бяду, якая немінуча рушыла на іх:

— Схопяць, гады, а, камандзір?!

— Не дадзім, — спешна адказаў Крушына і тут жа з усёй відавочнасцю зразумеў: адзіны спосаб выратаваць сваіх падначаленых — зрабіць імклівы кідок наперад.

Фашысты прыстраліліся тым часам да пазіцыі ўзвода, і міны падалі ўжо ля самага акопа. Некалькі салдат ужо былі паранены, ды астатнія, нягледзячы на візгат аскопкаў і куль, працягвалі страляць па варожай пяхоце. Яны вытрымалі гэты, першы для іх, бой.

Крушына крыкнуў:

— За мной, хлопцы! — і, пераскочыўшы праз бруствер, пабег да таго месца, дзе стралялі Кето і Міхась.

Крушына краем вока паспеў заўважыць, што некалькі яго падначаленых падняліся ў атаку, і быў упэўнены: астанія салдаты таксама не адстануць ад камандзіра.

Фашысты ўжо былі зусім побач з Міхасём і Кето. Крушына ўскінуў аўтамат, націснуў на спускавы кручок, на затвор, але той, нібы кашлянуў, глуха лязгнуў. Скончыліся патроны, а перазараджаць няма калі. Гітлераўцы наваліліся на Разумневіча. Міхась нейкім чынам праз галаву скінуў са сваёй спіны варожага салдата, але не паспеў падняць аўтамат, як іншы фашыст ударам прыклада па касцы аглушыў яго. Гітлераўцы сталіся завесці рукі Разумневіча за спіну і звязаць іх. А непалёк ад яго нерухома ляжаў Кето. З танка, запаленага дакладным выстралам Пашы, вылез танкіст. Ён спачатку кінуўся на дапамогу пехацінцам, што змагаліся з Разумневічам, але, пабачыўшы Сцяпана і яго салдат, выхапіў гранату з доўгай драўлянай ручкай, таргануў шнурак і замахнуўся...

І ў тое ж імгненне паранены Кето адарваўся ад зямлі, зрабіў неверагодны кідок, наваліўся на танкіста і прыціснуў яго да зямлі... Разрыў гранаты пад цяжарам двух целаў не пашкодзіў нашым салдатам.

...Кето паміраў. Высока ў небе, напалоханыя шумам бою, кружылі бусы. Калыхнуліся густыя чорныя вейкі грузінскага юнака. Ён крыху расплюшчыў павекі і убачыў у апошняй імгненні свайго жыцця беларускіх птушак. Можна, пазнаў у іх сваіх старых сяброў — горных грузінскіх арлоў. Вусны салдата здрыгануліся. Сцяпан, стоячы на каленях каля галавы Кето, з цяжкасцю разабраў яго апошнія словы:

— Швіло Зурабі...

Марат ЯГОРАЎ

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РБ**

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Выстаўка фатаграфіі "Схаваная Японія" Кідзюра Яхагі.
- Выстаўка "Традыцыйнае мастацтва Карэі".
- Выстаўка "Людзі Егіпта" Вадзіма Качана.
- Выстаўка "Алтарны жывапіс XVIII — XIX стст."
- Выстаўка В.Касцючэнка "Цяпло свету".
- Выстаўка П.Асоўскага "Рамантыка славянскіх земляў".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.

- Выстаўка фотаздымкаў XIX ст.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі р-н, Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Выстаўка Л.Нішчык "Міфы Беларусі".

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в.Раўбічы**

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка дзіцячай творчасці.

**МУЗЕЙ ВІТОЛЬДА
КАЭТАНАВІЧА
БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ
ў г.МАГЛЁВЕ**

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ
І КУЛЬТУРЫ**

БЕЛАРУСІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

Выстаўкі:

- "Халодная і агнястрэльная зброя".
- "Скарбніца мудрасці".
- "Невядомы Смаляк" (персанальная выстаўка Андрэя Смаляка).
- "Крыніцы адвечнай прыгажосці".

суровыя, простыя..."

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:

- Выстаўка, прысвечаная 85-годдзю А.Савіцкага.
- "Спадарожнікі дзяцінства".
- "Хата — мой свет".
- "Жыццё Л.М. Талстога ў фатаграфіях сучаснікаў".
- Выстаўка музейных прадметаў XI — XX стст. з фонду музея "Вякоў мінулых успамін...".

**"Трафеі вайны" (да
65-годдзя вызвалення
Беларусі).**

**■ Праект "Сабакі на
службе Айчыны".**

Праект інтэрактыўнай карты: "Вызваленне Беларусі" (хроніка вызвалення і мультымедыяная прэзентацыя аперацый Чырвонай Арміі па вызваленні Беларусі ў верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Румянцавых і Паскевічаў

Выстаўкі:

- "Агнястрэльная і халодная зброя краін свету" (выстаўка макетаў).

фотаработы, мадэлі вопраткі.

**■ "Працольныя
падарункі".**

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы".
- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны".
- "Загадкавыя фантазіі мора"

(грот палаца).

- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя

- "Травора XVII — пачатку XX стст."
- "Паззія XVIII — пачатку XX стст."

Паўночнае крыло палаца

**звяроў
Гомельшчыны".**

■ Працуе куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад

■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Лакальная экспазіцыя ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
- Пастаянная выстаўка ваеннай тэхнікі.
- На тэрыторыі музея працуе пневматычны цір.
- У выставачнай зале: "Выстаўка новых паступленняў з фонду музея".
- У выставачнай зале: "Палітра памяці".

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- "Сад Венеры".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- "Baby-boom".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна, пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс: (8-0152) 72 27 57.

- Выстаўка гродзенскіх мастакоў.

**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель, вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыі:

- "Г.Х. Вашчанка".

Выстаўкі:

- Выстаўка **Васіля Шаранговіча**.
- Выстаўка плакатаў **Уладзіміра Цэслера і Сяргея Войчанкі** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.
- Выстаўка экзатычных рыбак.

Паважаныя чытачы!

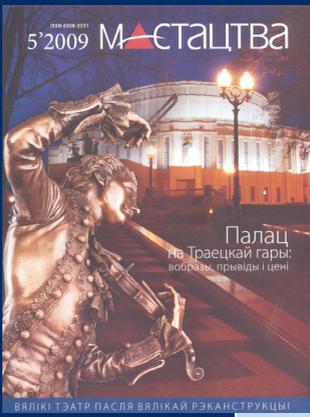
ЗАВЯРШАЕЦЦА ПАДПІСКА

**на газету
"Культура"**

**Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска —
63875,
ведамасная
падпіска —
638752;**

**на часопіс
"Мастацтва"**

**Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска —
74958,
ведамасная
падпіска —
749582.**

НА ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2009 ГОДА!

■ "Свет, у якім няма чужых".
Дом-музей І з'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І-га з'езда РСДРП".
- Выстаўка "Ваенныя,

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл: 226 03 98.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:

- "Усмешка клоуна" (з калекцыі М.Чалнакова).
- "Нараджэнне і адраджэнне".
- "Аляксандр Гайлевіч. 20 гадоў творчасці".
- Выстаўка работ сусветна вядомага куцюр'е **Вячаслава Зайцава**: карціны,

Выстаўкі:

- "У ценю дрэваў, над ракой"
(фотаздымкі птушак і вавёрак Гомельскага парку фотаамагара **Яўгена Шастакова**).
- "Свет"

ТЭАТРЫ*

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ
ТЭАТР ОПЕРЫ І
БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, тэл./факс: 334 11 56.
(пл. Парыжскай камуны, 1)

- 20 — "Лебядзінае возера" П.Чайкоўскага.
- 21 — "Беласнежка і сем гномаў" Б.Паўлоўскага.
- 21 — "Рэквіем" Дж.Вердзі.
- 24 — "Дон Кіхот" Л.Мінкуса.
- 25 — "Баядэрка" Л.Мінкуса.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- 22 — "Калі скончыцца вайна" П.Пражко.
- 23 — "Неба ў дыментах"

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.

П.Адамчыкава.

- 24 — "Чорны квадрат" М.Адамчыка, М.Клімковіча.
- 25 — "Сталіца Эраунд" С.Гіргеля.

Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- Тэатр знаходзіцца на гастролях.

**МАЗЫРСКІ
ДРАМАТЫЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ І.МЕЛЕЖА**

г. Мазыр, вул. Ленінская, 23.
Тэл.: (8-02351) 211 31.

- Тэатр знаходзіцца на гастролях.

Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 418
Галоўны рэдактар — Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Уладзімір ЗАМЯТАЛІН, Валяцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Аляксандр РАШЧУПКІН, Барыс СВЯТЛОЎ, Рычард СМОЛЬСКІ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Наталля КІРПІЧЭНКАВА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фотайлюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66 (прыёмная)
(017) 286-07-97, Тэлефон/факс:
(017) 334-57-23 (017) 334-57-35.
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць
ЛВ №02330/0494414 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, асноўнае месца работы, зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2009.
Індэкс 63875
Наклад 9034
Падпісана ў свет 18.06.2009 у 18.15
Замова 3248
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

